

Juran and Sophia, or the Turks at Sisk. A heroic drama in 3 acts

Ivan Kukuljević Sakcinski

Agram 1839

(Serbo-Croatian)

Juran i Sofia

ILI

TURCI KOD SISKA,

JUNAČKA IGRA U TRIH ČINIH.

SPISAO

Ivan Kukuljević Sakcinski,
kod kr. ugarske plemenite tělesne straže Pod-Naměsnik.

U ZAGREBU.
TISKOM K. P. I. N. TISKARNE DRA. LJUDEVITA GAJA.

1839.

JURAN I SOFIA

ili

Turci kod Siska.

OSOBE:

TOMA KNEZ ERDÖDI-BAKAČ MOSLAVSKI, ban Horvatah, Dalmatinah i Slavonacah.

KATARINA, njegova supruga.

JURAN, njegov sin.

SOFIA, Juranova supruga.

IVAN, njihov sin, 8 god. star.

JANKO KNEZ DRAŠKOVIĆ-TRAKOŠTJANSKI, začasni poglavar u Križevcu, priatelj Juranov.

ANDRIA KNEZ AUERSBERG-TURJAČKI, poglavar u Karlovcu.

BLAŽ GJURAK, poglavar tvardje u Sisku.

KLEKOVIĆ, MARNAVIĆ, } horvatsko-ilirski plemići u službi banovoj.

HASAN, baša od Bosne.

MEHMET SANDŽAK OD HERCEGOVINE, sestrić sultanov, Hasanov uzdajnik.

KURT, janičarski aga.

RUSTAN-BEG, Vodja Bošnjakah.

JEDAN STARI SARBLJIN.

HORVATI, KRAINCI, ŠTAJERCI, ISTRIANCI, BOŠNJACI, SARBLJI I TURCI.

(Kazalište je čás u Zagrebu, čás pako u Sisku u Horvatskoj god. 1539.)

ČIN PARVI.

(*Dvorana banska u Zagrebu.*)

PRIZOR PARVI.

JURAN.

(Sa svim oboružan u staro-ilirskoj odori stoji kod prozora, i gleda na polje — pak za kratkom stankom.)

Krasno i velikolěpno uzdiže se sunce iza gorah tamo, — zemlji daje novu krěpost i milinu — a nama navěštjuje jasni — bistri dan. — Blagodatno baca životvorne luči svoje na sve strane uboge moje i razorene domovine, nu na město plodne obilnosti donaša novi čemer, novu tugu mojim toli mnogo pretarpivšim, toli duboko opadšim zemljakom. (**stupi u srědinu**) Otačbino! otačbino! hoćeš li još dugo pod brěmenom i jarmom dušmanskih uzdisat verigah? — dugo jošter kopilad tursku u sebi i polag sebe tarpiti? O pretežki udesu! kako nemilostivo proganjaš milu bratju mojega tako slavnoga, tako blagorodnoga, kralju i domu uvěk

věrnoga naroda! — (stupi opet k prozoru, za kratkim mučanjem) Krasan, veličanstven zaisto pozor! kao zlatom posějana su jurve sva barda, ter ista tavna sěna od dolinah izčežnjiva pred jasnom světlinom nebesah! — Sunce! ti nęgda parvi bože praotacah naših, ti viru svake srěće, kojim se zemlja napaja, zašto uništavaš sěme nâde naše, na město da ga dozrěliti dopustiš? — sunce! kada ćeš ti zlatnimi slobode zraci prodrěti tavnu noć našega tako težkoga i nemilostivoga robstva, ter kada ćeš tvoga dušmana, nevěrnog Turčina, odagnati? — — (ostane zamišljen.)

PRIZOR DRUGI.

DRAŠKOVIĆ,

(stupi u nutra, ostane kratko vrěme Jurana smatrajući kod vratah, za tim ide tiho k njemu, ter položi ruku svoju na ramena njegova)

I PARVI.

DRAŠKOVIĆ.

Jurane! što si tako zamišljen?

JURAN.

Tko prekida misli moje u ovo doba? (poznavši Draškovića) Ha! ti si, blagorodni priatelju, ovde u Zagrebu; (pruži mu ruku) nu kazuj, što te donaša tako iz nenada u naš glavni grad?

DRAŠKOVIĆ.

Valjda ti je znano, Jurane, da sam i ja kod svake bitve bio, koju smo proti potlačiteljem domovine naše poduzeli. Baš sam se time bavio misleći: kako bi se čete okrutnikah iz križevačkoga kotara iztěrati, i domovina od sužanjstva osloboditi mogla, kada mi glas na jedȁnput dodje da će tebe otac tvoj s jednom četom k izbavljenju karstjanskih robovah proti Sisku poslati. Čuvši to odmah se odvažim ovamo k tebi pohititi, da na tvojoj i bratje naše strani od ovuda takojer nevrědnoga dušmana, koi se jurve glavnomu gradu našemu približavati podstupi, kazniti mogu.

JURAN.

Zato ti moram ja i otac moj zahvalan biti. — Nu ipak u istom trenutju, kada nam hrabrom mišicom tvojom veliki podpor donašaš, predaješ zajedno uboge žitelje križevačkoga kotara běsnoj karvoločnosti dušmana, kojih za izgubljenim poglavarom perva hrabrost i snaga klonula bude.

DRAŠKOVIĆ.

Nebrini se zato, mili Jurane! ostavio sam njima izkusnoga junaka za vojvodu, a to je hrabri Labokar. — Nu na stran sada so tim, kaži mi kako stoje stvari naše okó Zagreba?

JURAN.

O zlo! veoma zlo! — — Kako čověk preko Save korači umah smotri harpe dušmanske, koje cělu krasnu ravninu medju Kerestincem i Okićem razoriše i uništožiše, ter do iste Save dospěše. — Svaki dan dohadjaju novi glasi běde i nevolje iz ubogih onih stranah tužne domovine naše, s najužasniimi, čověčanstvo porugajućimi věstmi. — Hiljade bratje naše odvadjaju okrutnici oni u zvěrsko robstvo, pále sela i gradove, robe i plěné isto najmanje blago seljana, ter ubijaju i okretju pód mač sve što im pod ruke dojde; iste žene i nevinoga čeda u materinskoj utrobi neštedi zvěrinska njihova běsnoća.

DRAŠKOVIĆ.

O uboga i tužna domovino! — Kako čujem, vodja njihov je onaj isti Hasan, koi pred několiko godinah u kotaru medju Križevcem i Koprivnicom okrutne bilěge i spomenike zvěrske svoje naravi ostavi?

JURAN.

Žali bože, onaj isti! — Bezobraznost njegova stupa tako daleko, da se porugajuć nemoći i nesvěsti našoj, u srědini rata kod Lomnice s lovom zabavljati usudjuje, ter isti stolni hram u Zagrebu posětiti obećava.

DRAŠKOVIĆ.

Ha! kakovo smionstvo? Pa ovo sve moramo, i možemo s terpljivnostju podnositi?

JURAN.

Što da radimo? — davno je već otac moj glasonoše u Beč, Gradac i Karlovac razposlao s molbom, da nam se mala barem pomoć pošalje; nu nikakva još odgovora neima ovdě. Snaga je i krěpost naše zemlje kroz tolike divje ratove sa svim izčarpana, i ako nam skoro višnji pomoći nepošalje, tada nam neostaje drugo ništa, nego pod razvalinami domovine gorke tražiti grobove.

DRAŠKOVIĆ.

Tà tako mi boga i desnice! propasti otačbine dočekati neću, ja ću radje umrěti, nego gledati, kako se dušman roda i věre u domovini dědovah naših s ponositom glavom širi, ter se nad nami oholo ponosi! — Parvlje věndar nego život naš dokončamo, hoćemo sve izkusiti, hoćemo se ogledati, kako se junačkim Ilirom pristoji! — Sada, Jurane, idi oprosti se prie s otcem, suprugom i čedom tvojim, ter hîti tadar onamo, kamo te dužnost sveta domovine zove — ja idem na pred, da sve u redu i pripravno nadješ (*otide naglo*).

JURAN (gleda za njim).

Blagorodni mužu! — Kako je srětan čověk u istoj bědi i nevolji, kad imade věrnoga druga na strani svojoj. — Nu sada hitro k mojemu otcu! (hoće otići.)

PRIZOR TRETJI.

SOFIA (mu stupi naproti) I JURAN.

SOFIA.

Jurane?

JURAN.

Mila suprugo! (objatje)

SOFIA.

Što, ti si jurve oboružan?

JURAN.

Da, ljubezna! oboružan k borbi za slobodu i otačbinu; — o kakovo rajsko čuvstvo obuzima dušu moju, kada mila imena ova izustiti mogu. —

SOFIA.

Tekar malo proteče danah, odkada si se kući povratio, pak već naumljavaš mene ostaviti. —

O ti neznaš kakov čemer, kakovu brigu odlazak tvoj meni uzrokuje — kako lahko možeš ti u koju bědu pasti, kako te lahko može slučaj koi meni tužnoj za uvěk oteti!

JURAN.

Blagorodna ženo! nebrini se zato — ako ja i na bojištu padnem, ostat će ti još moj otac, ostat će ti naš sin, obodvojica ćedu tražiti, da ti štetu tu nadoknade.

SOFIA.

O Jurane! ja se jošte dobro sětjam onoga vrěmena, kada si drugačie mislio, kada tvoja Sofia tebi sve, sve biaše — ali ono vrěme jur prodje — tvoja jedina misao rat je sada, tvoj jedini posao borba — na ostavljenu suprugu i na čedo tvoje ti niti nemisliš, dokle oni osamljeni medju zidinami gorke rone suze, ti za plěnom harliš i u smart ili u robstvo letiš!

JURAN.

Nit vojnika, nit junaka poznate su dužnosti tebi; mogu li ja drugačie raditi? — bi li bio vrědan otca moga nositi ime! bi li bio vrědan otačbinu imati, ako bi u najpogibelniem stanju njezinom bez brige i skarbi doma u sobi kod moga čeda, il u naručaju supruge dane sprovadjao? — Ne ne, Sofio! to ne bì misao tvoja.

SOFIA.

(za kratkim mučanjem Jurana smątrajuć.)

Dà, Jurane! iz vatreno sěvajućega oka, iz utišenja duše i sarca moga vidim, da pravo govoriš, — ponosim se, da se tvojom ozivam, ohola sam, što sam supruga ilirskoga junaka! — Hiti onamo gdě te slàva i lovòr čeka, gdě rod i dom od propasti izbaviti možeš, — nu nezaboravi ipak nikada, da te doma nježno ljubeća supruga i nevino čedo čeka. —

JURAN.

Blagorodna suprugo! tvoje sladke rěči hrabrost moju do uzhitjenja uzvisuju! (zvuk trublje).

SOFIA.

Ha, što će ovaj glas trublje?

JURAN.

On me zove na put slave! — ostaj dakle s bogom, Sofio! skoro ćeš me opeta viditi (čuju se koraci). Čuj korake otca moga, on valjda žudi na samu govoriti sa mnom. —

SOFIA.

Ostaj s bogom! — molitve vatrene ljubavi neka te slěde u karvnu borbu (otidje).

JURAN.

Veličanstvena dušo! neizměrno me srětna čini ljubav tvoja! —

PRIZOR ČETVARTI.

JURAN I TOMA ERDÖDI.

TOMA (stupi u nutra).

Moj sinko! jesi l' pripravan?

JURAN.

Svako trenutje, kada me zapovĕd pozove vaša.

TOMA.

Znano će ti jur biti opredĕljenje tvoje. — Preko jednu hiljadu karštjanskih robovah, koje dušman nedaleko od ovdeka u najvećoj nevolji stradati pušća, možeš ti lahko iz bezčesnog izbaviti robstva. — Pogledaj! (stupi k prozoru ter kaže van) ondĕ te čekaju dionici slave tvoje, pogledi njihovi ćedu na tebi počivati, — jedan samo hip od tebe biti će dosta, za da se bace u čete dušmanske. — Moj sinko! skoro u svakoj borbi ja sam bio tamo, gdĕ pogibel najveća biaše, to isto očekivam sada i od tebe. — Idi — vrĕme je krilovito, a izgubljeno jedno trenutje neće se nikada više vratiti. —

JURAN.

Otče! ja ću se uvĕrenosti vaše vrĕdnim učiniti, — kao dobitnik, ako bog i srĕća junačka dade, ili pako nikada neću se vratit u objatje vaše (otide).

TOMA.

Sve věsti, koje dobivam, glase žalosno, svuda množina dušmanah, a od nikuda zadovoljne pomoći. — Ja izpunjavam dužnost moju, kad grabeži i razorenju granicu stavljati iz sve krěposti nastojim. — Od svega što mi je milo i drago rastat ću se rado, i svako ću trenutje život moj radosno žartvovati, za boga, kralja i otačbinu.

PRIZOR PETI.

GJURAK I PARVI.

GJURAK.

Oprostite, blagorodni kneže! ako sam u neprilično vrěme došao.

TOMA.

Gjurače! moj česni starče, vi ovdě u Zagrebu? zdravo, věrni druže mladosti moje! — Nu kako vam bì moguće iz obsědjene izići tvardje?

GJURAK.

Moje će vam prišastje nenadno biti — zaisto bi se moglo za udivljenje daržati, što sam srětno ovamo dospio.

TOMA.

Kako je u Sisku?

GJURAK.

Zlo, gospodine. — Hasan baša pun karvne osvete stupa uvěk napred, da si kroz razvaline tužne domovine naše put do austrianskoga učini sarca, pa da si i tamo kano i ovdě plěnjanjem, grabežju i prolěvanjem nevine karvi starih i mladih, bezkončeni spomenik ustanovi. — Naša je tvardja jurve těsno obkoljena i neprestano na nju juriš čine.

TOMA.

Vajme! da okrutnosti ove čuti moram. — Nu tako mi boga u koga věrujem, ja ću to vrědno naplatiti.

GJURAK.

Jučeranja burna noć dade mi priliku iz Siska se ukrasti. — Preko zidine pustim se po jednom užetu dole, prevarim straže dušmana, i tako srětno dodjem u Zagreb.

TOMA.

Lahko bi vi smionost ovu životom vašim platiti bili mogli.

GJURAK.

Na to sam bio pripravan; nu strašnu bědu, koja medju zidinami grada Siska carstvuje, nisam mogao mojima očima dulje gledati. Ne-

volja je žiteljah jur najvišji stupaj dostigla, ter omekšava ista gvozdena parsa vojnikah naših, koji su inače na divje prizore ove fele dobro naučni. Oni vojevahu do sada hrabro za rod i domovinu svoju, pa sada se počimlje i njihova hrabrost koncu približavati, jer pred nami stoji slika bezkončenog robstva, hiljadu putah užasniega od hitre smarti, — a ovo će za isto za malo danah naš udes biti, ako nam blago nebo na skorom izbavljenja i pomoći nepošalje.

TOMA.

Pak tražite li vi obodvoje od mene?

GJURAK.

Od vaše mudrosti, od vaše hrabrosti i od vašega domo- i rodoljubja — jerbo jošte zaboravili nismo, kako ste vi prie pet godinah, s malom četom hrabrenih junakah těsno obsědjenu Petrinju izbavili, kako ste vi samo — oprostite što vas spominjem — kako ste vi vatrene suze ganutja poradi nevolje stanovnikah zemljakah vaših plakali, ter velikodušno cěli vaš na tri dana opreděljeni živež, medju gladne gradjane razděliti dali, po tom pako sami pomanjkanje tarpět morali. — Ovo je dělo zaisto u nebu zapisano, koje će vam se nagraditi.

TOMA (hladno i kratko).

Vi zaboravljate cilj vašega došastja!

GJURAK.

Tko nebi u spomeni vaše blagorodnosti na osobnu nevolju svoju zaboravio?

TOMA.

Zaisto će vam govorenje bit gorko, zato činite da kratje postane.

GJURAK.

O! nezabranjujte mi, molim vas, tu slast o predjašnjem razgovarati se vrěmenu, kada nam sadašnjost i tako ništa utěšivoga neimade. — Dà, gospodine! nevolja je jur najvišji stupaj dostignula, živeža neimamo više, a i strělivo nam počimlje manjkati.

TOMA.

Što radi duhovni glavar i drug vaš Fintić?

GJURAK.

On posluje i vojuje kano što se hrabromu mužu i Iliru pristoji. — Jošte se je pred mojim odlazkom zakleo svim, što mu je milo i sveto, da će se parvlje pod zidinami zakopati dati, nego li okrutnikom tvardju predati.

TOMA.

Blagorodni ovaj muž dokazuje tim, da neumie samo blagosivljati, nego i kao ilirski gra-

djanin i Horvat, takojer sablju, kad je trěba, pasati i njom vladati. — Na koliko računate vi dušmansku vojsku?

GJURAK.

Blizu 60 hiljadah!

TOMA.

A ja imam samo 2000 momakah. — Smionost bi bez pameti bila s malom četom ovom na cělu vojsku tursku udariti. Nu kako pomoć, koju mi Turjački iz Karlovca obeća dobijem, odmah ću proti dušmanu poći. — Do toga sam vrěmena moga sina u uhodstvo poslao i njemu skupa naručio, da na dušmana za izbaviti uro-bljene zemljake juriš čini.

GJURAK.

Neka vam bog nagradi čověčno poprijatje ovo! — o kako bi se ja tada za srětna daržao, kada bi sugradjanom mojim veselu věst doněti mogao!

TOMA.

Vi ćete se opet u Sisak vratiti?

GJURAK.

Bi li ja vrědan bio Ilirom se ozivati, ter na čelu hrabrenih junakah i milenih zemljakah mo-

jih stajati, ako bi jih u najvećoj pogibeli ostavio? Ne zaisto, gospodine! ja ću jošte ovu noć natrag u Sisak, da s milom i vĕrnom bratjom mojom svaku zgodu i nezgodu dĕlim.

PRIZOR ŠESTI.

MARNAVIĆ I PARVI.

MARNAVIĆ.

Gospodine! poslanik od Hasana je uprav sada došao, i želi vam pismo od svoga gospodara predati.

TOMA.

Meni pismo? — nikada se nisam s Hasanom porazumĕvao; ja ću mu radje mačem nego perom odpisati, tako ćedu se barem pismena bolje i jasnie poznati.

MARNAVIĆ.

Kakov ću mu dakle odgovor dati?

TOMA.

Da ga neću niti viditi, nit š njim govoriti.

MARNAVIĆ.

A pismo?

TOMA.

Ovo možete uzeti od njega, nu zajedno bez da ga pročitate u jedan top nabiti, ter s tanetom u tabor nepriateljski na trag poslati; tako dobije Hasan najskorii odgovor.

GJURAK.

Dozvolite, milostivni kneže! da i ja jednu rěč progovorim.

TOMA.

Dajte da čujem!

GJURAK.

Naměru vašu s dušmanom roda i domovine nikakvoga družtva nevoditi častim i ja, — nu ipak kada poklisar od Hasana dolazi, može biti bi se njegovo pismo na sudbinu Siska pretezati mogło; zato vas molim, sustegnite gnjěv vaš, koi proti svakomu susrětanju s dušmanom u sarcu gojite i nosite; zato poslušajte, što Hasan od vas zahtěva.

TOMA

(promišlja kratko vrěme, zatim naglo).

Ako mislite da udes Siska od razgovora toga zavisi, neka dodje turčin (prama Marnaviću). Čujte, Marnaviću! nemojte poklisara toga bez straže pustiti amo, jerbo nebi rad povoda dati koje-

kakvim mislim, kao da bi turčin sa mnom kakove otajnosti imao, svaki neka znade, što dušman ište, da si tako trud uzčuvam, razgovor ponoviti. (Marnavić otide).

GJURAK.

Dopustite medju tim da se odaljim.

TOMA.

Ostanite ovdě, starče! vi ste uzrok što sam se ja odlučio s turčinom usmeno se porazgovoriti. — Budite dakle svědok zahtěvanja njegovoga i stojte pripravni, ako potrěbno uzbude, da mu odgovorimo. —

PRIZOR SEDMI.

PARVI, MEHMET, MARNAVIĆ I 4 VOJNIKA.

TOMA (prama Mehmetu).

Vi ste dakle poklisar od Hasan baše?

MEHMET.

Hasan baša zapovědnik vojske i naměsnik sultanov, kojega da bog poživi, šalje vama ovo pismo. (pridade Tomi pismo.)

TOMA.

Da vidim što mi Hasan javlja! (otvori pismo, i čita) »Hasan baša od Bosne, nedostojan sluga sultana, gospodara kopna i mora, (sardito): za-

što ne i neba! — (čita dalje) časti i pozdravlja bana horvatskoga svojim krěpkim pozdravom, ter mu navěštuje, da on s neizbrojnom vojskom u prilici sjajnih zvězdah prot Horvatskoj stupa, i zajedno zahtěva da mu ban ne samo glavni grad Zagreb i sva okolo ležeća města od vojske karstianske počisti, ter od svake naměne Sisak izbaviti, što bi mu samo propast doněti moglo — odstupi, da li takojer sve strělivo imajuće i vojake u ruke njegove predade. — Ako se ban zajedno sa svojimi zahtěvanju našemu podloži, tadar mu obećajemo obilnu nagradu, a svakomu vojniku njegovomu na pose deset piastarah» — (prestane) veličanstvene zaisto misli! najlěpša prilika bogat postati.

MEHMÈT.

Kakov ću odgovor baši odněti?

TOMA.

Kakov odgovor? Imadem li ja rěčih, kojimi bi ćutenja moja izustiti mogao! — Idi, pa kaži tvojemu varlomu baši, da Toma Bakač i njegovi Iliri ćordami a ne zlatom vojevati znadu. Znojne kaplje, to je biser naš, od sarčenosti pako i hrabrosti bliskajuće oči — to je naše drago kamenje.

MEHMET.

Vi nećete dakle predložka milostivoga baše poprimiti!

TOMA.

Milostivan može on samo tebi biti, nu blagorodno i velikodušno misliti nije se naučio, inače nebi se bio usudio, takova predloženja meni činiti (proti vojnikom.). Ili je možebit vama jedan izmedju naših poznat, koji bi zlato bolje ljubio, nego slavu i čest? Neka dodje ovamo, on može bez svake pogibeli k dušmaninu otići. (mučanje) Vi indi neznate nijednoga, koi bi hotio nevěran biti svomu kralju i miloj domovini? — Uništen budi dakle, sramotni listu! (razdere pismo) mi ćemo ćordom u ruci bahatom dušmanu, odgovor na čelo napisati— Broj njegovih gnjusnih robovah neplaši nas ništa, jerbo imademo dokazah, gdě je hrabrost i sarčenost takojer i neizbrojne dušmanske vojske predobila. — Što nije učinio slavni naš praděd i zemljak Nikola Šubić Zrinjski — kojim se mnogi narodi ponose?—Sa malom šakom hrabrenih junakah boreći se suprot stotini — hiljadah Turakah junački i muževno, dok napokon sa svimi svojimi junaci slavnu smart nepodnese. — On imadjaše samo jednu tvardju braniti, a mi imademo cělu daržavu, cělo carstvo. — Mi ćemo dakle kao i on činiti, ter slavu i čast našu sa smartjom samo zaměniti!

MEHMET.

Vi dakle ostajete kod odluke vaše?

TOMA.

Javi baši što si čuo i vidio — on će iz toga jur dokučiti, što smo naumili.

MEHMET.

Moj parvi posao je dokončan, sad imadem još jedan važnii s vama opraviti, nu ovaj vam smiem u skrovnosti samo sobćiti.

TOMA.

Dužnost mi moja zabranjuje tajne razgovore s dušmanom voditi.

MEHMET.

Dali i onda, ako bi od toga razgovora blago i srěća daržave i cěloga karštjanstva proizticalo?

TOMA.

Tičeš strunu na koje zvuk moje sarce odzivati se mora. — Za sveobću korist nesmiem ništa propustiti (prama nazočnim). Ostavite me za jedno trenutje sama!

MARNAVIĆ.

Mi ćemo u bližini ostati, ter na svaki mah vaš pripravni biti.

TOMA.

Nebrinite se, ja imadem moga najvěrniega priatelja (udari na mač) kod sebe! (svi otidu osim Mehmeta).

PRIZOR OSMI.

TOMA I MEHMET.

TOMA.

Sada smo sami — kako glasi tajna tvoja věst?

MEHMET.

Nada svim želi baša vaše priateljstvo!

TOMA.

Poštovanje se može i od nepriatelja, ali priateljstvo samo od priatelja tražiti.

MEHMET.

Poslědnje želi vama moj gospodar pokloniti.

TOMA.

Po tom što on meni pisa, nemožemo mi nikada priatelji biti. — Nu zašto toliko rěčih, govorite na kratkom, jerbo imam silne poslove.

MEHMET.

Baša vam ostavlja da izberete medju sramotom i slavom, medju obilnostjom i uništenjem. — Hoćete li vi zapovědati da nam se Sisak predade, Karlovac otvori — ter —

TOMA.

Nijedne rěči više, tako ti věre i života! —

inače bi zaboravio na poklisarska pravila (s blagorodnim poteptanjem). Jesu li to predloženja od kojih blago i srěća karštjanstva zavisi! Ti hoćeš nevěrnikom i izdajicom da me učiniš? — Idi iz pred očiuh mojih, bezobrazniče i nevoljni robe.

MEHMET.

Vi morate parvlje sve čuti. Za izpunjenje zahtěvanjah njegovih poklanja vam mir, ter vam daruje polovinu Horvatske i još k tomu najvećja dobra u Bosni. — Promotrite daklem dobro što ste činiti nakanili.

TOMA.

Ja sam jurve promotrio — a to jest da se meni nedostoji tebe duže kod mene tarpiti. — Odlazi, pa kaži tvojemu baši, da će ban horvatski na bojištu za porugu takovu račun trěbovati, kojom se je on usudio bana pogarditi. —

MEHMET.

Jošte jednu rěč —

TOMA.

Ako ti je tvoj život drag i mio, šuti. (otvori vrata i klikne): Junaci! —

PRIZOR DEVETI.

GJURAK, MARNAVIĆ, VOJNICI I PARVI.

TOMA.

(Prama Marnaviću i vojnikom.)

Odvedite toga turčina prěko Save — i ako se samo usudi s jednim od naših u razgovor se upustiti, razsěcite ga tadar na hiljadu komadah, — jerbo nije pravi poklisar, veće bezobrazni varalica. (Mehmet bude od Marnavića i vojnikah odveden.)

PRIZOR DESETI.

TOMA I GJURAK.

TOMA.

Ha! što nisam bezčestna predloženja ova karvno osvetio!

GJURAK.

Blagorodni kneže!

TOMA.

Lav je poběsnio, on će svoje dlake raztepsti možebit i pasti, — nu parvlje će jošter smart po svuda i uništenje raznositi. —

GJURAK.

Dozvolite da se odaljim!

inače bi zaboravio na poklisarska pravila (s blagorodnim poteptanjem). Jesu li to predloženja od kojih blago i srěća karštjanstva zavisi! Ti hoćeš nevěrnikom i izdajicom da me učiniš? — Idi iz pred očiuh mojih, bezobrazniče i nevoljni robe.

MEHMET.

Vi morate parvlje sve čuti. Za izpunjenje zahtěvanjah njegovih poklanja vam mir, ter vam daruje polovinu Horvatske i još k tomu najvećja dobra u Bosni. — Promotrite daklem dobro što ste činiti nakanili.

TOMA.

Ja sam jurve promotrio — a to jest da se meni nedostoji tebe duže kod mene tarpiti. — Odlazi, pa kaži tvojemu baši, da će ban horvatski na bojištu za porugu takovu račun trěbovati, kojom se je on usudio bana pogarditi. —

MEHMET.

Jošte jednu rěč —

TOMA.

Ako ti je tvoj život drag i mio, šuti. (otvori vrata i klikne): Junaci! —

PRIZOR DEVETI.

GJURAK, MARNAVIĆ, VOJNICI I PARVI.

TOMA.

(Prama Marnaviću i vojnikom.)

Odvedite toga turčina prěko Save — i ako se samo usudi s jednim od naših u razgovor se upustiti, razsěcite ga tadar na hiljadu komadah, — jerbo nije pravi poklisar, veće bezobrazni varalica. (Mehmet bude od Marnavića i vojnikah odveden.)

PRIZOR DESETI.

TOMA I GJURAK.

TOMA.

Ha! što nisam bezčestna predloženja ova karvno osvetio!

GJURAK.

Blagorodni kneže!

TOMA.

Lav je poběsnio, on će svoje dlake raztepsti možebit i pasti, — nu parvlje će jošter smart po svuda i uništenje raznositi. —

GJURAK.

Dozvolite da se odaljim!

TOMA.

Dobro, starče ! žalim da vas bez ikakove utěhe i odobrenja natrag pustiti moram. — Vratite se dakle natrag u Sisak, i uzbudjajte sugradjane vaše k postojanoj i hrabrenoj borbi. — Ako suze suprugah i molbe čedah imaju jošte moć varhu njihovih sardacah, kažite jim tada ono město, gdě se turski stězi viju, kažite njim šatore, gdě supruge i děve nevine u bezčesnom robstvu stradaju — izrazite jim ujedno, da ova ista sudbina i njih takojer čeka, ter da se Iliru robinje nepristoji ljubiti — Ako bi se oni zatim još otezali, ter se s vami sdružiti, i pod zaštitom vašom krěpost, nevinost, i čistoću, najveće dobro suprugah i děvojakah njihovih bezporočno uzdaržati i sačuvati nehtěli, tada ih pustite njihovoj propasti i zasluženomu udesu.

GJURAK.

Vaše rěči, gospodine, silaze duboko u dušu moju. — Nu u ime svih Sišćanah, mogu vas tvardo uvěriti, da dokle god jedan samo britku sablju u ruci daržati uzmogne, dotle dušmanin poběde doživiti neće. — Sad mi pako dozvolite, da se s vami oprostim, ter k bratji mojoj pohitim, i njima novu utěhu i odobrenje donesem.

TOMA (uhvati ruku Gjuraka).

Ovom rukom zadajem vama moju čest, da

ništa propustiti neću, što bi vas izbaviti moglo. Ja ću izpuniti obećanje ovo, ako me baš i života stane. — Bužin, Cetinj, Zrinj, Hrastovica, i ista jur Petrinja jest od Hasana obsědjena, i kraine pokupske nama su otete — Sada nam neostaje ništa više, nego krainu posavsku braniti. Uzbuditi ću sve na hitrom, sakupit, pobuniti čete iz sviuh bližnjih dobarah, kano od Keglevića, Lentulaja, Tahia, Turocia, Orehocia, i Zrinjskoga, iz Novigrada, Selina, jednom rěčju iz sviuh bližnjih kotarah da š njimi granice posavske uzčuvati mogu.

GJURAK.

Sve što se nadam od vas, gospodine, jest to, da u prevelikoj revnosti prama sugradjanom vašim nezaboravite, kako ste vi svim nama dragi i mili. — Ostajte s bogom, sada podaj bože, da se u boljem stanju i radosti opet vidimo (ide, pak se opet vrati). Jošte jedno — ako ja u ruke dušmanu padnem, nemojte se briniti za me — stare moje kosti imati ćedu i u verigah toliko još snage, da pred nebeskim otcem na kolěna padnem, i da mu se pomolim za poděljenje tolike milosti, ako bi me dušman i silovati hotio, da nikada neprekinem věre koju sam dao kralju i domovini! (otide).

TOMA.

Vidi se da je rodjeni Ilir, i u pogibelnih da-

nih naših dragocěno blago, kojega bi izgubitak nenadoknadjen bio (čuje se jauk) što će reći ovi glasni plač? —

PRIZOR JEDANAESTI.

KATARINA, DRAŠKOVIĆ I PARVI.

KATARINA (jošt za zavěsom).

O ja nesrětna majka! (stupi u nutra) Grofe, tamo stoji muž (kaže na Tomu) na kojega věst vaša spada!

TOMA.

Katarino!

KATARINA.

Ah, moj sinko!

TOMA.

Što znači zalosni ovaj vapaj? (prama Draškoviću) Ha, vi ste, Draškoviću? Niste li vi s mojim sinom proti dušmanom izišli svojevoljno? pa ste se jur vratili kao běgun — bez oružja — govorite, što se je slučilo?

DRAŠKOVIĆ.

Žalibože najužasnie što se misliti može.

TOMA.

Gdě su drugovi vaši?

DRAŠKOVIĆ.

Pali su slavnom smartjom za otačbinu! što meni samo i vašemu sinu uzkrati pretežka sudbina.

TOMA.

Ako je moj sin danu zapověd izpunio, zašto běži pogled otca svoga — kažite mi, Draškoviću! gdě je moj sin?

DRAŠKOVIĆ.

Urobljen u taboru turskom!

TOMA.

Urobljen? — o! da sramotu ovu preživiti moram, moj sin se je urobiti pustio? ne — ne, to nemože sin moj biti.

DRAŠKOVIĆ.

Čujte samo mene parvlje, pa onda sudite. — Juran vojevaše kao što se vitezu pristoji, on tražaše smart, nu ona nehtěde njega.

TOMA.

Čudna mi viteza u sindjirih, idite, pripovědajte vi basnu ovu děci, a ne meni. —

DRAŠKOVIĆ.

Jeste li ikada čuli, da Drašković ikoji laža biaše? oli da i jedan od imena toga muževno

mača svoga vodio nije ? — Gospodine, neka vam zadosta bude knežka rěč moja, što se pako česti tiče, tražit ću svaku prigodu da ju sačuvam (hoće otići).

KATARINA.

O, ostanite, Draškoviću! (prama Tomi) Tomo, ti neotimlješ najgorim prestupnikom priliku opriati se, a tvojega sposobnoga sina hoćeš nečuvena odsuditi? — Ako je za nas izgubljen, nemoj nam barem uzeti obodrenje, da nije njegova krivnja.

TOMA.

(za kratkim postojanjem prama Draškoviću).

Oprostite, kneže! može biti sam vas bez uzroka uvrědio, govorite dakle po věri i istini, tako vam boga i duše.

DRAŠKOVIĆ.

Čujte dakle. — S usardjem napunjeni i dobrom nadom uzgojeni ostavimo Zagreb, prebrodimo Savu, približimo se nevidivo parvoj dušmanskoj straži, — iz nenada navalimo na nju, posěčemo polovinu i potěramo u vatri druge pred nama. — Na jedan put se čuju sa sviuh stranah trublje, ter više hiljadah Turakah obkole nas. —

TOMA.

Pa vas ova množina učini běžati? — Nijedan nebi bio smio odstupiti, svi bi pasti morali! —

DRAŠKOVIĆ (s blagorodnom gizdostju).

Tko govori od běga? — Mi vojevasmo muževno. — Doklegod išta mačem kretati mogaše biaše svaki od približavših se Turakah žartva smarti, — a kada napokon od čete nitko više nego ja i vaš sin neostade, — tadar podigne Juran trudnu ruku svoju još jedanput, i načini si kroz čete dušmanske do njihovoga vodje prostor, — užasna borba se podigne. — Turčin izgubi sarčenost i snagu, iz skrajne moći mahne sin vaš sabljom, da poslědnji udarac Turčinu zadade, — nu u ovom hipu prekine mu se mač u njegovoj ruci — na što Turci kao běsni lavovi na njega napadnu, — bace ga na zemlju, — ter ga sa slavodobitjem u robstvo odvedu. —

TOMA.

Ha! ovo slavje daržahu oni i varhu mene!

DRAŠKOVIĆ.

Za martva daržan ležah ja pod ubijenim konjem na bojištu, tada se približi milosardan jedan rob k meni, zavije rane moje i dovede me do jedne staze, po kojoj sam ovamo dospio srětno, da vam ovu žalosnu věst sobćim.

KATARINA.

O nesrětne mene! moj sinko! tebe ćedu okrutnici za nagradu hrabrosti tvoje běsnosti svojoj žartvovati. —

PRIZOR DVANAESTI.

MARNAVIĆ (s jednim pismom) I PARVI.

MARNAVIĆ.

Ovo pismo donese turski glasonoša uprav sada s tom pazkom, da mu, gospodine, za dva sata odgovor u turski tabor pošaljete.

TOMA.

Jeste li vi zapověd moju zaboravili, da nikakovih věstih od dušmana neću primati, bili oni pismeni, oli usmeni?

MARNAVIĆ.

Toga nisam zaboravio. — Nu (stupi bliže k Tomi) ovo pismo se tiče vašega sina, zato sam daržao za dužnost ovo vama predati.

TOMA.

O da moram otac biti! — dajte ovamo (on uzme i otvori pismo, ter čita).

KATARINA (Draškoviću).

Niste li ništa više od moga sina čuli?

DRAŠKOVIĆ.

Ja sam polumartav na ratištu ležao, a rob koi mene oslobodi, neznadjaše mi ništa od njega

kazati — to jedino mi reče, da mi poraženje naše běguncu jednomu, žalibože od naših stranah imenom Vojniću zahvaliti imademo.

TOMA.

(Kada pismo pročita, stisne ga i s běsnoćom zaklikne.)

Ha, kakova bezobrazna predloženja!

KATARINA.

Supruže! što je tebi? oči tvoje bliskaju vatreno i čělo ti tělo darhće od běsnoće.

TOMA.

Ne, ne, Jurane! za ovu te cěnu nemogu izbaviti! —

KATARINA.

Što govoriš ti o Juranu?

TOMA.

Nezahtěvaj znati!

KATARINA.

Na kraj ponora me stavljaš, — baci me u dubljinu. — Bez moga sina neću živěti, nu ako ga možeš izbaviti neprepusti prilike nijedne — Sve moje dragocěnosti, sve blago i sve odore dati ću rado za njega. — O, koja majka nebi najbědniom prosjakinjom postati hotěla za da svoje děte izbavi!

TOMA.

Ti ga lakše dobiti možeš!

KATARINA.

Je l' moguće! kako, kaži?

TOMA.

Ništa drugo Turčin od mene netraži, nego to samo da Horvatsku od vojnikah izpraznim i moju bratju izdadem.

KATARINA.

O bože! — on je tvoj sin, a što može otcu milie biti od svoga rodjenog děteta.

TOMA.

Slava — čest — sûd potomstva — i otačbina!

KATARINA.

Što je svih ovih izgubitak prama izgubitku sina? — Narav ovu žartvu od svakog otca iziskiva!

TOMA.

O nepadaj samo, moje tužno sarce! Nu znaj jošte ćutim u meni mojoj dužnosti do groba věran ostati.

KATARINA.

Ti neslušaš molbe, neosětjaš čemera sarca majkina?

TOMA.

Otac čuje molbu tvoju — nu branitelj domovine nesmide joj pod nipošto posluha dati!

KATARINA.

Odvucite me dakle k njemu, na njegovoj ću strani rado nositi sindjire, možebiti ću natji kod Turakah većju čověčnost, nego ovdě medju roditelji, koji na vlastitu svoju karv marze (u sebi). Jedno srědstvo jošte ću poprimit, za da omekšam gvozdena parsa njegova, ako pako i to bez koristi bude, tada smiluj mi se barem ti, o smarti! (otide naglo.)

TOMA.

O kako ste težke i okrutne mnogo putah, dužnosti naše! — Nu ravno zato nemoraju nam ništa manje svete biti.

PRIZOR TRINAESTI.

KATARINA, IVAN I PARVI.

KATARINA (prama Ivanu).

Ovo je, Ivane, děd tvoj, moli ga da ti otca tvojega natrag dade, da nečini siroticom tebe, a tvoju majku ucviljenom udovom. —

IVAN.

Dragi dĕde! usliši molbu Ivana tvojega — jučer jošte uzeo si me na kolĕna tvoja, igrao si se s kosom mojom i prijatno si mi govorio: Ivane! ja te ljubim! — Nu sada ako me ljubiš, podaj mi otca natrag.

TOMA (Katarini).

Ženo! ti se na ćorde dobro poznaš za poraz sarca moga!

IVAN.

Ti me neudostojavaš niti pogledom tvojim? što sam ti ja siromašan sakrivio, da te moja prijatnost više neraduje? zar mi nećeš više od sada dobar biti?

TOMA.

Ivo! Ivo! ljuti si ti nepriatelj meni!

IVAN.

Ne, ne, dĕde! ja nisam! Turci su ljuti nepriatelji tvoji. — Neka samo dodju, imam ja jošte mali onaj mač, kojega si mi ti na poslĕdnji dan moga narodjenja darovao, njega ću ja izvući, preda te ću se staviti, pak mi te nitko na svĕtu oteti neće!

TOMA.

Katarino! jesam li ja to od tebe zaslužio?

IVAN.

Ubogi otac moj leži u sindjirih — ah děde! snimi ih š njega, pak jih meni nametni, rado ću na město njega okovan biti — samo otca! otca! pokloni mi natrag.

TOMA.

Projdi me se, unuče!

IVAN.

Više me kod sebe netarpiš — ah, što sam ti ja sakrivio, da tako běsniš? — Slušaj! ako otca više natrag nedobijem, 'uvěk ću plakati, tako ću gorko tugovati, da na poslědnje umrem.

KATARINA (sama u sebi).

Pod istom molbom nevinosti ostaje tvardo i nepomično sarce njegovo.

IVAN (klekne pred Tomu).

Ti si drugačie meni tako dobar bio, budi sada takojer i posluhni me. — Ne, ne, ti me nećeš ubogom učiniti sirotom, — što je čedo bez otca! — Hiljadu ću putah tebi to naplatiti kad veći postanem, pak ako ti dodješ jedan put medju dušmane, tada ću ravno ovako kolěna otca moga obuzeti, kano sada tvoja i molit ću ga, da s tebe sindjire skine, zato skini ti sada njegove.

KATARINA.

Sve je za ludu! (*prama Ivanu*) Hodi dušo, Ivane! sudba je naša jur opreděljena.

IVAN.

Ah, majko! on me neljubi više!

(*hoće s Katarinom otići.*)

PRIZOR ČETARNAESTI.

SOFIA I PARVI.

SOFIA (*dotarči u nutra*).

Je l' istina da moj suprug? —

KATARINA.

U turskom robstvu strada — istina je — nu jošte je istinitie, da bi ga otac izbaviti mogao, nu, o! da kazati moram — neće. —

SOFIA.

Može bit bi ga molba i bezufanje ugreznute supruge ganula?

TOMA.

Nemoj moliti, jerbo neznaš cěne, koja je za izpunjenje ove molbe postavljena — nije manja od bezčestnosti — proklestva, pogarde i sramote. —

SOFIA.

I nikakova drugoga srědstva nebi bilo za izbaviti njega? — naše blago, dragocěnosti, isti moj život!

TOMA.

Sve to ništa neprudi. — Nevěra momu rodu — izdajstvo i propast otačbine jesu jedina srědstva izbavljenja njegova. — Smiem li? mogu li ja njega izbaviti? —

SOFIA.

Ne zaisto! Juran neka ostane rob — a dužnost prama otačbini — neka pobědi čuvstvo otčinske ljubavi. — O! zašto se je urobiti pustio!

KATARINA.

Ubojice sobstvene srěće! — ista sloboda može nosit sindjire, — vrědan svojih pradědovah vojevaše on junački — tražaše smart, nu drugi biaše njemu opreděljen udes.

SOFIA.

O! tada će čuvstvo robstva manje čemerno za njega biti.

KATARINA.

Ovde pred tvojima nogama (baci se pred Tomu) leži nesrětna majka i moli te kao otca za uzdaržanje tvojega sina!

TOMA.

Ustani, Katarino! oprostit ću slaboj ženi, zaboravit ću sve bědnoj majci. — Nu (kaže na Sofiu) od ove žene, koja supruga svoga tako vatreno ljubi kao i ti tvoga sina, uči se izpunjavati dužnosti svoje, ter nezasluženu sudbinu postojano i velikodušno podnositi. — — Sofio! tebe koja takojer utěhe i obodrenja trěbuješ, moram moliti, da ju utěšiš i obodriš. — — Hajdemo! priatelji moji! (otide s Marnavićem i Draškovićem, koji ga počasno i zamišljeno slěde).

SOFIA.

Ljubezna majko!

KATARINA.

Ha! ti si još ovdě? — idi traži si supruga tvoga, pak pod umiljatim i pretvornim suzami garleći ga porini mu nož u parsa (otide s Ivanom).

PRIZOR PETNAESTI.

SOFIA (sama).

Majko! — to je više nego što podnit mogu. — Jurane! toga nisam zaslužila. O! da mi te je jošte jedan put viditi, jošte jedanput samo usta moja pritisnuti na tvoja — taki bi se bacila u naručaj smarti, gdě bi tvardo s tobom obu-

zeta velikoga onoga dana čekala, koi će nas opet sa svim, što nam je milo i drago sjediniti. — Nu ti od mene razstavljen, — možebiti za uvěk! — za uvěk? Ha, što nije ljubavi moguće? smiono ide i leti ona prěko klisurah i ponorah, prěko planinah i dolinah — ter parkosi istoj věčnosti. — Ha! da bi ja? — Kakova misao obuzimlje mene! — da bi ja! Hoće l' propast? — nu što će propast onomu komu život bez ljubavi nije život. — Jur odlučih! poziv slědim sudbine — (klikne) Ti svemogući i višnji otče! Ti pogledaj milostivo na me dolě — Tvoja milost, tvoj duh neka jači slabu ženu — ter ako je u tvojem věću sudjeno, da padnem — o primi tadar mene ostavljenu blagovoljno i milostivo u ruke tvoje.

(zavěsa padne.)

ČIN DRUGI.

(Šator baše bosanskoga.)

PRIZOR PARVI.

HASAN BAŠA I MEHMET.

HASAN.

On odbaci dakle predloženja moja!

MEHMET.

S oholostju i prikorom. — Pače srětnim se još ozivam, da běsnoći njegovoj uteći mogoh, koja se po skrovno odkritoj poslědnjoj zapovědi tvojoj dvojstruko jačja ukaza.

HASAN.

Stara ludo! misliš možebití, da će se snazi mojoj suprotiviti moći, — zato samo da moju svarhu parvlje dokučim ponizih se u priateljna pogadjanja š njime, — on je odbio dobrotu moju, sada neka darhće pred mojim gnjěvom—

MEHMET.

Možebiti da će robstvo sina njegova tvardu uzpokoriti glavu. -- Još nemamo odgovora na poslědnje pismo.

HASAN.

Ovo ću još pričekati, nu od tadar nijednoga trenutja više. — Sa svom snagom udarit ću na njega.

MEHMET.

S velikom radostju čeka vojska naša ovo trenutje.

HASAN.

Kako smo daleko s obsědjenjem Siska?

MEHMET.

Lagumi su jur do zidinah tvardje podkopani, a topovi naši garme dan i noć proti gradu.

HASAN.

Ako se ovih danah nepredadu, učinit ću juriš, nu tadar, tako mi velikoga proroka, neće nijedan od kaurah života svoga spasiti.

MEHMET.

Pravedna bi to bila žartva za karv onu, koja pod tim gnjězdom proteče.

PRIZOR DRUGI.

KURT I PARVI.

KURT.

(Nosi zapečatjeno pismo, pokloni se, takne jednom rukom zemlju, a za tim čelo svoje.)

Uprav sada donese glasonoša iz Zagreba ovo pismo, da se tebi, milostivi baša, predade.

HASAN.

(Uzme pismo, mahne Kurtu da se oddalji, koi za ponovljenim naklonom i otide.)

Čini se da udes sina dèluje, nu bez izpunjenja svih zahtěvanjah mojih neka nemisli da će ga dobiti (on otvori list, iz kojega pismo bašino na komade raztargano van izpane). Ha! što je to! ni rèči odgovora, a rukopis moj na hiljade komadah?

MEHMET.

Nečuvena smionost!

HASAN.

Čekaj, ćelavi sědoglavče! — karvno ćuja pogardu ovu osvetiti. — Idi, Mehmete! nosi zapověd moju da se cěla vojska podigne. — Na čelo ću se ja sam glavom staviti i neću se dotle smiriti, dok porugatelja česti i slave moje preda mnom martva nevidim (hoće otići).

PRIZOR TRETJI.

KURT AGA I PARVI.

KURT (pokloni se duboko).

Milostivi baša, zle ti donašam glase.

HASAN.

Govori!

KURT.

Jedan janjičar one čete, koja Sisak obsědjuje, donese žalosnu věst, da je posadka iz tvardje juriš učinila, prěko hiljadu naših posěkla ter bašu Muhameda i dvadeset agah zasužnjila.

HASAN.

Ha, pseta! stotina njih proti jednomu stoji, pak se opet posěći dadoše.

KURT.

Glasonoše kazuju jednoglasno, da se poglavar od Karlovca s možnom približava vojskom, pak da se s banom horvatskim sjediniti naumljava. —

HASAN.

Nesrětno očekivanje! da sam ja bojažljivo nakanjenje s banom se u pogadjanja upustiti odbacio, ter da sam naměni mojoj bez otezanja

navaliti na Zagreb věran ostao, tako mi moje brade! onaj muž, koi se meni sada porugava, bio bi već odavna u mojoj vlasti. — Nu sad je trěba da napred stupam, ako baš i rěke od karvi prolěvati, ter prěko gomilah čověčjih trupaljah gaziti budem morao. —

MEHMET.

Pravedan je jad tvoj, nu pomisli, gospodine! da će ne samo karv kaurska, nego takojer musulmanska teći. — Ti bi dokučio možebiti svarhu, bez da život pravověracah na igru staviš. —

HASAN.

Jesi li poběsnio, ili hoćeš da jad moj razdražiš?

MEHMET.

Niti jednog niti drugog; moje predloženje je sa svim jednostavno, — daj da urobljeni Horvat dojde, kaži mu da bude samo tadar život svoj izbaviti, ako sam otcu svomu uzpiše, ter njega za izpunjenje zahtěvanjah tvojih uzmoli.

HASAN.

Jesi l' zaboravio, kakov sam odgovor pred několiko časovah na podobno predloženje primio? —

MEHMET.

To utvardjava još bolje misao moju. Erdödia ohola děla proti tebi jesu zaisto parvi samo

plami velikodušnoga uma njegova, koje sada uměrenje i osěćanje prave ljubavi prama sinu, ako ne sa svim ugasi, zaisto znamenito razhladi. Za spasenje sina svoga neće mu za isto nijedna žartva prevelika biti.

HASAN.

Dobro — i to ću još prokušati (prama Kurtu). Idi! pa mi dovedi urobljenika ovamo. — (Kurt otide).

MEHMET.

Za svaku pogibel odaljiti, potrěbito nam je da sva srědstva, koja mudrost i providnost zahtěvaju upotrěbimo.

HASAN.

Po dokončanom sa urobljenim razgovoru sazvati ćeš sve glavare i vodje od naših četah u šator moj, gdě ću im želju moju odkriti. —

MEHMET.

Kako si zapovědio učinit ću.

HASAN.

Ostani! s oholim kaurom neću na samom divaniti.

MEHMET.

Kako zapovědaš, — nuto evo ga!

PRIZOR ČETVARTI.

PARVI, JURAN, KURT I STRAŽA.

KURT.

Velemožni baša! evo tvojega roba.

JURAN (s prikornim pogledom na Kurta).

Bezobrazniče! znaj da plemić ilirski nije ničii rob na světu. — Istina, da ste moje tělo zarobili, nu sarca ilirskoga nikada. —

HASAN.

Kakova ponositost i nadutost!

JURAN.

Neimenuj prirodjenog čuvstva slobode nadutostju. Veledušni takmac neuzkraćuje niti istomu pobědjenomu onoga počitavanja, kojega je vrědan, a to je ono, što ja sada od tebe zahtěvam.

HASAN.

Ti zahtěvaš? — Vidi mi se da zaboravljaš u kakovom stanju preda mnom stojiš.

JURAN.

Zaisto način, kojim me na ovo spominješ, ni malo poštenja ti nečini.

MEHMET.

Kakova uvrědjenja!

HASAN.

Niti najdarznii prestupnik nemože mene uvrěditi. — Nu pri svem tom rěči me tvoje na tu misao vode, kao da bi ti slobodu tvoju visoko cěnio i častio?

JURAN.

Iz cěne za koju sam ti moju slobodu prodao možeš suditi.

HASAN.

Ovu ćeš lako natrag dobiti. — Hrabrost junaka uměm i ja častiti, i želim si ga priateljem učiniti.

JURAN.

Pa što želiš od mene?

HASAN.

Něšto važnoga.

JURAN.

Da čujem.

HASAN.

Ja i tvoj otac stojimo u nepriateljstvu — tere žudim položenje ovo na skorom proměniti, zato mnim za najbolje, da mu sobstvenom rukom tvojom o tom pišeš. —

JURAN.

A sadaržaj ovoga pisma?

HASAN.

Tiče se posobne koristi tvoje. — Slobodna ću te učinitii s blagom natovarena k otcu poslati, ako ga na to dovedeš, da Horvatsku ostavi i Sisak meni predade. —

JURAN.

Iz toga vidim, kako malo značaj i temelje nestrašivoga i nepredobitnoga junaka poznadeš. — Nikada nemože — nikada neće on na to privoliti.

HASAN.

On mora — kad saznade, da život tvoj od toga zavisi.

JURAN.

Može li se život jednoga čověka sa životom od milionah izkupiti? — Da moj otac zahtevanja ova izpuni, tada cěla domovina ništa drugo nebi bila, nego puna karvožednih četah tvojih, a kletve ubogih, harlim munjam i gromovom spodobne, spuštjale bi se na glavu njegovu. —

HASAN.

Ja ću te prisiliti da želju moju izpuniš.

JURAN.

Gdě je ta vlast na zemlji, koja bi mene k takovomu poslu prisiliti mogla? — Ja hoću ipak mojemu otcu pisati, nu sadaržaj toga pisma neće za te velè radostan biti. — Molit ću ga da na sina svoga zaboravi, zaklinjat ću ga živim bogom i domovinom, koju ljubi, da poradi mene niti vlasa širine neodstupi, niti potare dužnosti one, kojimi se je svojemu kralju, otačbini, narodu — i sobstvenoj časti slavno obvezao — ter da radje sědu svoju glavu pod ruke karvnika prigne, nego da ijednoga živoga Turčina k sebi približit se dopusti.

HASAN.

Kaurine! darhći pred mojim jedom.

JURAN.

Odgojen pred očima moga otca, uvěžban na pozorištu rata puna pogibelih, zaboravih jur oddavna jednoga se čověka bojati, jošte manje pred njim darhtati.

HASAN.

Ha, vidit ćemo, hoće li oštrina tvardokornosti tvojoj odoliti moći. — (prama Kurtu) Vodi toga roba u tamnicu gdě cvile najgori zločinci, tvardi hlěbac neka bude jelo njegovo, a smardeća voda budi pitje njegovo. (prama Juranu) Dva sata puštam

ti za promišljanje, ostaneš ti tada jošte kod tvoje volje, znaj da te onda smart čeka najgroznia. (otide hitro, Mehmet za njim).

JURAN.

Sažalenja vrědni čověče! spusti cělu běsnoću tvoju na me, ipak neće zato nikakova tužba — jošte manje bezčesna molba iz mojih ustah izići. — Koi podobno meni toliko putah smarti u oči gledaše, onomu se predstavlja ona u slici věrnoga priatelja, koi nam k svarsi sviuh nevoljah pruži darežljivu ruku i u bolja nas zove pribivališta. (Kurtu) Ja sam pripravan (bude po Kurtu i straži odveden).

PRIZOR PETI.

(Tabor turski, rano u jutro.)

(U dubljini kazališta vide se mnogobrojni šatori. — U srědini turski barjaci svakojake boje s poluměsecom urešeni. Na desno sěde sakupljeni Turci s prekaršćenima nogama kod sëvajuće vatre, ter iz dugačkih lulah pušeći piju kavu. — Na lěvo kup Bošnjakah i Sarbaljah, od kojih někoji na zemlji u krugu sěde i oružje svoje čiste a nekoji stojeći sa zemljenim čašami kucaju i piju. — Někoji pako kolo igraju u kojem je vodja Bošnjakah kolovodja. — Pred ovimi leže na tarbuhu podupartima laktima dva Sarblja, jedan od ovih svira u sviralu a drugi u gajde. Po dokončanom kolu sakupe se svi i svaki uzme u ruku jednu čašu.)

VODJA BOŠNJAKAH.

Pijmo, bratjo! radujmo se
Dok nas noge jošte nose,

Dok nam sarce hrabro tuče,
Kó nas u boj strašni vuče,
U boj proti Horvatima
Našim ljutim dušmanima.

Sbor { Pijmo, bratjo! radujmo se
Dok nas noge jošte nose.

VODJA BOŠNJAKAH.

Gdě se naša ćorda světi
Tamo leži dušman kleti;
Onom ura jest izbila
Na kog sarne naša sila:
Tim se Horvat svak' pripravi
Sada život da ostavi!

Sbor { Pijmo, bratjo! radujmo se
Dok nas noge jošte nose!

SARBSKI STARAC.

(Koi do sada mirno na zemlji sědjaše i slušaše, ustane gore, stavi se u srědinu sakupljenih, pak počme.)

Ej! — junaci bratjo mila!
Zla vam radost danas bila,
Naših dědah jer sinovi
Dušmani su, znajte, ovi;
Svi mi skup smo děca jedne
Majke tužne, majke bědne;
Jedna karvca nam i njima,
Slavno ime Ilir svima.

Někoji iz Sbora { Jedna karvca nam i njima,
Slavno ime Ilir svima.

STARAC.

Jedna biše nama glava
I od nĕgda jedna slava,
Jedna zgoda i bojište,
Jedna srĕća i ognjište.
Nu ta zlatna minu doba,
Rod i ljubav skarši žloba;
Brata bratac rukom rani,
Koju dobi da ga brani.
Nĕkoji iz Sbora { Brata bratac rukom rani,
Koju dobi da ga brani.

VODJA BOŠNJAKAH.

Što će nama staro vrĕme,
Sad nosimo tursko brĕme,
Turčinu smo sad podani
I š njim u boj simo zvani,
Š njime dakle mi umrimo,
Dužnost našu izpunimo:
Zato hajde na Horvate
Naše ćorde nek ih mlate!
Nĕkoji iz Sbora { Hajde, hajde na Horvate,
Naše ćorde nek ih mlate!

(Svi se razidu osim starca, ovaj gleda za njima i reče tadar darhtajućim glasom).

Da l' će tako svedj ostati? —
Dokle će se bratja klati!?

(otide lagano za drugima.)

PRIZOR ŠESTI.

(Za kratkim postojanjem dodje Sofia u mužkoj armenskoj odori promotrivo okolo gledeć iz dubljine kazališta).

SOFIA (sama).

Mila nam zora zori i tâma se jur sa zemljom oprašta! — Kamo ću se obratiti? gdě ću njegovo obitalište najti? — Kakovo užasno pozorište predstavlja tabor ovaj mojima očima! — Svuda se vide prizori opustošenja i divjačenja. — Ovde smartni jauk karštjanah, tamo žvenk užasnih sindjirah prekidan od běsnoga vapaja stražanah turskih i od nepovoljnih glasovah úrlikajuće množine. — O Jurane, Jurane! ti niti neslutiš kako blizu tebe tvoja stoji Sofia; zadarhtao bi, da znadeš kakove ju obkoljivaju běde i opasnosti — nu ipak su joj sve ove pogibeli mile i priatne, jerbo je za te podnaša. —

PRIZOR SEDMI.

PARVA I KURT AGA.

KURT.

Slava i dika Muhamedu! da je već jedanput do istine došlo. — Zajbitvu je poděljena zapověd i na parvi znak k ovoj — k vragu u pakao svi kaurski robovi.

SOFIA (krikne nehotice)

Bože! što moram čuti!

KURT.

Tko govori ovde? (obazri se) što běše? inostranac u neobičnoj odori. — Hej, tko si ti?

SOFIA (u sebi naproti koracajući).

Saberi se, Sofio, jur je davna u věću višnjega sudbina tvoja opreděljena.

KURT.

Govori! što tražiš ovdě u taboru našem?

SOFIA.

Što me ovamo těra — nemogu niti nesmiem tebi kazati?

KURT.

Inostrancem te izdaje odora tvoja.

SOFIA.

Ti se nevaraš. Ja sam targovac, idem iz Beča, slučaj me dovede na mom putu kroz Zagreb u službu bana. — A sada — —

KURT.

A sada si došao na uhode ovamo. — Nisam li pogodio?

SOFIA.

Ne tako. — Ja sam poběgao iz Zagreba, da baši važne donesem věsti.

KURT.

Tako! to daje stvari novi obraz. — Kada si ostavio Zagreb?

SOFIA.

Jučer! veliki jauk carstvuje tamo za jednim hrabrim junakom, koi je u vaše robstvo pao.

KURT.

A! ti misliš banova sina. — Š njim se je do sad svašta slučilo.

SOFIA.

Ja darhćem! (glasno) Znadeš li ti za udes njegov?

KURT.

Kako nebi znao, on će naskoró slobodan biti.

SOFIA (krikne veselo).

Slobodan — on slobodan?

KURT.

Da! kao i svi oni, koji u raj putuju i svoje sindjire sa kolcem zaměnjuju. —

SOFIA.

Pravedni bože (tumara, ter krije rukama lice svoje).

KURT.

Što ti je, inostranče?

SOFIA.

Predoči me mahom, tako ti věre i Muhameda, tvojemu baši.

KURT.

Eh valaj! do baše nije tako lako doći kano što ti misliš. — Nu kako bi bilo, da ti meni tajnosti tvoje očituješ?

SOFIA.

Ove može samo baša čuti.

KURT.

Ako je tako, ostaj zdravo. —

SOFIA.

Jošte jednu samo rěč.

KURT.

Govori!

SOFIA (izvuče zlatom napunjenu kesu).

Kesa ova zlatom napunjena bit će tvoja, ako me tvomu gospodaru predočiš.

KURT.

Momče, ti nisi onaj za koga se izdaješ.

SOFIA.

Nepitaj tko sam, nego zadovoljan budi, što ti je služba naplaćena, više od mene netraži. — Gdě ću naći bašu?

KURT.

Hodi za mnom, na skoro će čas dojti, u kojem on za odmor u okružju šatora svoga sprohadjat se običava.

SOFIA.

Neće se možebiti sarditi, ako ga uznemirim?

KURT.

Neće zaisto, jerbo je ovo najbolji čas, u koi se š njim divaniti može.

SOFIA.

Zahvaljujem ti za dobrotivost tvoju — ako svarhu moju dohitim, tada ćeš me bolje poznati.

PRIZOR OSMI.

(Otvoreno město s krasnim položenjem pred šatorom baše).

KURT I SOFIA (koja ga bojazljivo slědi).

KURT.

Evo nas na městu. — Uztarpi se čas, ja idem do toga k baši. — Što ćeš mu odkriti toga neznam, nu ako si pametan, trud ti neće biti za ludu (otide u šator).

SOFIA.

Svemogući bože! hoće li mi srěća na toliko poslužiti, da pozorljivost dušmana obmahnem, ter da istinitu věst od sudbine supruga moga zadobijem? — Velika opasnost proti životu njegovu, a ja stojim ovdě bez ikakve moći pogibel od njega odvratiti. — Kamo da se obratim? Nigdě nema traga, koi bi me k njemu odveo. — Stalno dakle budi, odvaženje moje, pověrenje Hasana tražit ću zadobiti, ter na nju ću nâdu ustanovit moju.

PRIZOR DEVETI.

HASAN, KURT I PARVI.

HASAN.

Jesi li ti onaj inostranac, koi sa mnom divaniti želi?

SOFIA.

Jesam i nadam se oproštenje kod tebe zadobiti poradi smionosti moje.

HASAN.

Što tražiš od mene?

SOFIA.

Tvoju milost i dobrotivost.

HASAN.

Dobit ćeš ako ju zaslužiš.

SOFIA.

Poděli mi molim te za několiko časovah tvoj posluh.

HASAN (Kurtu).

Odděli se! (rekne mu tiho) Ostani blizu dok te nepozovem.

(Kurt odstupi natrag.)

HASAN.

Što ćeš mi odkriti?

SOFIA.

Ja idem iz Zagreba, gdě se mnoga za oslobodjenje Siska pripravljaju.

HASAN.

To mi je znano!

SOFIA.

Nu, da je ban naumio svoga sina iz rukuh tvojih izbaviti, to ti neće biti poznato.

HASAN.

Ha, kako bi to bilo?

SOFIA.

Preduzetje jest ravno tako smiono, kano i svaršetak lagan. U srěd vojnice tvoje carstvuje nevěra, još několiko samo časah, pak je učinjeno što ti se nemoguće vidi, bez da se ti sa svom snagom tvojom suprotivit možeš.

HASAN.

Imenuj mi izdaice!

SOFIA.

Toga nemogu, nu radit ću da naměnu njihovu uništim.

HASAN.

Za njega sačuvati znadem ja dobro. (zove) Kurte! odlazi u ovom trenutju u tamnicu Erdödia, pak mi donesi njegovu glavu.

SOFIA (darhtajui).

Što? ti naumljavaš njega ubiti?

HASAN.

Tada ću biti lišen svake brige i jada. (Kurtu) Idi samo, izpuni zapověd moju.

KURT.

Podvojačit ću korake moje.

SOFIA.

O! ako i u kakovoga ti věruješ boga! ostani! — On nesmie umriti.

HASAN.

On mora! — moja zapověd je sveta.

SOFIA.

O, uděli mi tu milost, — ako si već nakanio umorit njega, ubij tada i mene.

HASAN.

Tko si ti, da se za sudbinu moga roba tako briniš?

SOFIA.

Njegova nesrětna i ostavljena supruga! — Ti se diviš, presudit nemožeš, kako žena prirodjenu spola svoga slabost zaboravivši tolikim opasnostjam sebe izvarći može, da svoga supruga jošte jedanput vidi, ter da mu utěhu, obodrenje i krěpost donese.

HASAN.

Ti si dakle Sofia supruga Juranova?

SOFIA.

Jesam, ter priporučam moju i supruga moga sudbinu u ruke tvoje.

HASAN.

U ruke nepriatelja svoga! što očekivaš od mene?

SOFIA.

Što velikodušje i čověkoljubje iziskuje.

HASAN.

Zato može biti, što si me prevariti htěla?

SOFIA.

U mojem je položenju svako lukavstvo oproštenja vrědno. — Nisam ja ovamo došla da snagu tvoju izvědam, već sam došla jedino zato, da suprugu momu pomoć donesem, kojega neizměrno ljubim i koi se pred bogom i ljudi mojim oziva.

HASAN.

Ja te žalim, nu sûd moj ostane neproměnjiv, on mora umriti.

KURT.

Ja ću odmah —

SOFIA (stane pred Kurta).

Natrag, bezdušni čověče! baša! ti vidiš oćutenje, vidiš tugu i čemer sarca moga; — ne upotrěbi na zlo vlasti tvoje, ona imade granice i svarhu kano i sve ovoga taštoga světa. Svako nepravedno dělo naći će osvetitelja svoga, a što je divljie i okrutnie, što nepravednie, nego ubojstvo nevinoga sužnja? — Znano je meni, da u tvojih očiuh žitje čověka — karštjanina — vrědnosti neimade. Nepoznata je tebi sila ljubavi — nepoznato ono čuvstvo, koje sarce k sarcu vuče. — Nu opet vlastita korist tvoja zahtěva ovdě sustegnutja i milosardja. — Juran je u tvojih rukah dragocěni zalog, koi je nezgodu od hiljadu podložnikah tvojih odvratiti kadar; — čuvaj dakle dobro blago ovo, jerbo će na skorom doći vrěme, kada ćeš ga trěbovati moći.

HASAN.

Dà, vrěme će ovo doći, nu smart i uništenje doněti onim, koje ti sada u duhu kao poběditelje vidiš. — Dosta duboko sam se ja ponizio, banu i sinu njegovu prijatno sam pružio ruku, nu na město nagrade porugu i parkos osětio!

SOFIA.

Ako te dakle ništa ganuti nemože izpuni mi jedinu samo molbu moju.

HASAN.

Govori.

SOFIA.

Daj da moga supruga jošte jedanput vidim, njemu na parsa padnem i š njime se za uvěk oprostim.

HASAN.

Ovu ti molbu moram uzkratiti.

SOFIA.

Jedinu mi dakle još utěhu i nadu otimlješ, poslědnja molba umirajućih jest drugačie istim okrutnikom sveta stvar, za takovu moraš daržati mene, jer, tako mi boga! smarti Jurana doživiti neću.

HASAN.

Naći ću ja srědstva i proti tomu.

SOFIA.

Tvoja grožnja mene ništa nestraši, jerbo onomu, koi je umrěti pripravan, nikakva sila čověčanska suprotivit se nemože.

HASAN.

Kurte! ovu ženu da mi zatvoriš.

SOFIA.

Lěpo zaisto! — O lude bezumnosti moje, koja u veledušnost tursku ikada věrovaše, i od

zulumćarah čověčnost očekivaše. — Evo ti rukuh mojih, obrěmeni je sa sindjiri, pak me vodi u slavju na razveseljenje i poruganje tužnih robovah tvojih u naokolo po taboru, — kakovu će ti korist i slavu poběda nad slabom i nemoćnom ženom doněti? Nikakove druge, nego tu, da se želja moja kroz tugu i čemer tim barže izpuni.

HASAN.

Da sam onaj okrutnik za koga me daržiš, tad bi ti jur davno mojom ćordom glavu razčepio bio. — Nu veledušno ću se osvetiti nad tobom, ter ću ti i to dozvoliti, da se sa suprugom oprostiš.

SOFIA.

Ha, kakova proměna!

HASAN.

Ovu možeš tvojoj stalnosti i krěposti zahvaliti — u tvojoj stoji sada vlasti spasenje supruga tvoga. Idi u tamnicu njegovu, pak ga traži dovesti na to, da zahtěvanja moja izpuni. — On te ljubi i molbu će tvoju rado izpuniti. — Podloži li se on volji mojoj, tada ćete obodvojica slobodni biti, ostane li kod parvih mislih svojih, tada će i kod velikoga proroka osveta moja primljęna biti. Kurte! odvedi ju k suprugu dole u tamnicu (otide).

KURT.

Hodite za mnom, lěpa gospoje!

SOFIA (sama u sebi).

Bistri zrak nâde osvětljuje tamnu noć naměne moje. — Ha, Jurane, ja ću te ipak viditi, jošte jedanput će sarce moje na tvojih parsih kucati, pak zatim ćeš ti ići na put novih slavnih dělah, a ja na stazu k mojemu grobu (otido, Kurt za njom).

PRIZOR DESETI.

(Dvorana u Zagrebu).

KLEKOVIĆ I IVAN.

KLEKOVIĆ.

Uztarpi se, Ivo, ako budeš dobar, dobit ćes strělicu, pa ćeš onda moći svaki dan u nišan strěljati.

IVAN.

Ah, zadarži si strělicu tvoju, pa mi radje daj moga dragoga otca i moju milu majku na trag.

KLEKOVIĆ.

Ivane, to je lěpo od tebe, što ti tako otca i majku tvoju ljubiš, zato će te obilno bog nagraditi u tvom žitju.

IVAN.

Kaži mi, Klekoviću! hoćedu li se roditelji moji opet ikada vratiti?

KLEKOVIĆ.

Zaisto da hoćeju. Bog dopušća čestokrat dobre ljude padati, nu nikada sa svim propasti. Idi sada, Ivane, k bâbi tvojoj, ona je jur pitala za te.

IVAN.

Ah, pusti me, molim te, ovdě; ona plače uvěk, pa onda moram i ja plakati.

KLEKOVIĆ.

Zato si ti jedina utěha njezina. — Idi, Ivo! pa kad natrag dodješ, vodit ću te u oružnicu, gdě ću ti svaki komad po tanko razložiti.

IVAN.

Dobro, ja idem, nu da rěč tvoju daržiš, drugačie nisi dobar junak, i svigdi, gdě god te vidio budem, ozivat ću te varalicom (otide).

KLEKOVIĆ.

Živa slika otca svoga! daj bože, da krěposti njegove naslědujući nikad u spodobnu nezgodu nepane.

PRIZOR JEDANAESTI.

TOMA I PARVI.

TOMA.

Kako daleko oko stiže, svi su preděli od turskih obsědjeni četah, vrěme je da se već k borbi spravljamo, ako hoćemo da nas još i ovdě dušmanin neposěti. —

KLEKOVIĆ.

Da bi nam samo pomoćne čete skoro došle, jerbo smo brez ovih věndar jošte preslabi, da važniega što preduzmemo.

TOMA.

Još ću danas počekati, pak ako nedobiem nikakve bolje věsti, idem sam u Karlovac, da potrěbne zapovědi podělim.

KLEKOVIĆ.

Niste l', gospodine, što god o vašem sinu čuli?

TOMA.

On je za me izgubljen, nu da sam i Sofiu izgubiti morao, peče me tim bolje, što znadem, da veledušna odvažnost njezina ništa koristiti neće.

KLEKOVIĆ.

Nečuveno je za isto predprijatje ovo, sama bez ikakova druga bacit se u srědinu dušmanskih četah, gdě ju ništa drugo nego smart ili robstvo čeka.

TOMA.

Osamljen stojim ja sada kano trulosti podvarženo stablo bez ikakova cvěta i lista, na skorom će i deblo pasti, ter š njim poslědnji takojer trag krěposnoga bitja njegovoga (zvuk trublje).

PRIZOR DVANAESTI.

MARNAVIĆ, PARVI I ZATIM TURJAČKI.

MARNAVIĆ.

Poglavar od Karlovca želi vam svoj naklon učiniti.

TOMA.

Moj ljubezni Turjački! idite barže po njega.

MARNAVIĆ.

On je za mnom — evo ga, ide (otide, Turjački stupi u nutra).

TOMA (pohiti mu naproti).

Zdrav mi budi, ljubezni priane!

TURJAČKI.

Hvala bogu da sam srětno dospio ovamo, mal' da nisam u zasědu pao i žartva turakah postao.

TOMA.

Bez otezanja ćemo sada napred, — koliko vodiš momakah sa sobom?

TURJAČKI.

Ne više od tri hiljade, nu samih sarčanih i izabranih junakah, koje sam u hitnji i krajnjoj nudji po Istrii, Kranjskoj i Štajeru sakupiti mogao. — Dva sata od ovuda dao sam jim odmora dok jim dalje zapovědi nedadem.

TOMA.

Nećedu zaisto dugo čekati mene. — Sve što ovdě oružje nositi može, nu bez hrabrih zagrebskih gradjanah mojih, uzet ću sobom. Može biti ćemo na toliko srětni biti, da Sisak izbavimo, i tako sve malo po malo našu milu domovinu od turske kopiladi očistimo.

TURJAČKI.

Koliko će brojit sjedinjena vojska naša?

TOMA.

Blizu pet hiljadah momakah.

TURJAČKI.

Ne manje od pedeset hiljadah broji naš dušmanin; bolje bi věndar bilo, da jošte malo na pomoć Němacah počekamo, i tim većom silom na dušmana udarimo. —

TOMA (padne mu u rěč).

A Sisak medju tim izgubimo? — Ne, brate! sěti se poslovice tvoga garba: — Usardje i hrabrost neka bude poběda jame.

TURJAČKI.

Nu razsudjenje i previdnost su potrěbna srědstva k tomu! — Daleko věndar neka bude od mene misao, sarčenost tvoju umaljavati, ja ću te slědit kamo god povedeš.

TOMA.

Za umnožiti vojsku našu sakupit ću sve seljane iz okolo ležecih městah, i tako se uzdam u boga, da ćemo s ovimi akoprem je četa mala, nu puna usardja i vatrene ljubavi za slobodu i dom, da ćemo, rekoh, nad gomilami dušmanah pobědu odaržati.

PRIZOR TRINAESTI.

PARVI I DRAŠKOVIĆ (stupi silno u nutra.)

DRAŠKOVIĆ (prama Tomi.)

Oprostite, gospodine, sili mojoj, stvar se tiče sina vašega, druga moga, on je u velikoj pogibeli.

TOMA.

Što želite vi?

DRAŠKOVIĆ.

Gorkim udesom sina vašega ganút ter od vatrene požude ganjen, da moje i njegovo poštenje operem, nemogoh tako dugo mirovati, dok město sužanjstva njegova saznao nisam. — Bosanski jedan rob, kojemusam prěd několiko godinah slobodu i život poklonio, obeća iz harnosti prama meni, da će me kroz nepoznatu stazu k tamnici Jurana voditi, nu pod tom pogodbom, da ga neizdadem; pedeset samo momakah dajte mi, pa onda je vaš sin oslobodjen.

TOMA.

O nehranite prazne nâde, koja vas k užasnoj pogibeli vodi. Što će 50 momakah proti neizbrojenim Hasanovim četam?

DRAŠKOVIĆ.

Bezumnost bi bila u otvorenom polju na nepriatelja udarati, nu ako je Juran živ, lukavstvo moje mora njega izbaviti.

TOMA.

U vatrenih mišljenjih vaših vidi se vam sve moguće.

DRAŠKOVIĆ.

O, negubite vrěmena, nego izpunite molbu moju. — Promislite da je sin vaš za koga molim, — još malo trenutjah, pa ga više neimate.

TURJAČKI (Tomi).

Priatelju! ako moja što valja molba. —

TOMA.

I ti? — dobro dakle — idite, Draškoviću, uzmite na město 50 stotinu najizbraniih momakah s vami, nu čuvajte vaš i vaše bratje život.

DRAŠKOVIĆ.

Hvala vam, gospodine! na skoro ćete sina vašega obuzeti. — Hajde sada k Juranu van — neka znade, da Drašković drugi junak biti znade. — Karvjom ću polěti onu stazu, koja me k njemu vodi, ter ću mu od turskih tělesah, ako ga nenadjem, grob sagraditi, kakovoga još nijedan kralj imao nije (otide).

TOMA.

Bog te čuvaj, blagorodni mužu! — Dok mi ovakovih medju nami brojimo junakah, neimamo se ništa strašiti. — Sada, bratjo, ajdemo, — tělo naše neka opočine da zatim smělie i jačje karvnu borbu podněti može. — Žetva će biti neizměrna, koja snažnih i moćnih trěbuje žeteljacah. — Iz mora dušmanske karvi izići će Ilirom jasno sunce slobode, — a Juranov duh neka nam ovo u slici danice predvadja.

TURJAČKI.

Da, brate! duh tvoga sina neka oživljava i naše duše, — a duh i um tvoj vodit će nas k stanovitoj pobědi, — pa ako nam srěća i nepriskoči, radosno ću tada na tvojoj pasti strani. —

TOMA.

Ali ne prie dok ja nepadnem. — O za isto, ako me srěća, radost i sve ostavi, ostat ćeš mi ti još ter, pa ovaj (izvuče mač) drug najvěrnii! Ovo je on isti, kojim sam ja — poslim nego ga iz veličanstvene ruke Dragutina petoga primih — u družtvu Ivana Lenkovića i Jurana Zrinjskoga turke kod Kostajnice u Unu naganjao i nevěrnoga Katzianera na komade razcěpao! — On neka i sada bude čuvar i pratioc moj, — on će mi uvěk bit u pomoći za kralja, dom i slobodu!

(zavěsa padne.)

ČIN TRETJI.

(*Tamnica. Na desnoj strani kameniti stol, na kojem malo svètilce gori, polag ovoga darvena stolica.*)

PRIZOR PARVI.

JURAN (sam).

Ovdě je dakle svarha dělovanja moga; — medju tamnimi zidinami čeka me počasna smart, — hiljadu putah okrutnia nego najokrutniega prestupnika na bezčesnom městu pogubljenja! — A ovaj nemir u nutrenosti mojoj, kojega misli na roditelje — suprugu — i sina uzrokuju! Ha, užasnih gorkih i čemernih čuvstvah! — kako ćedu brižljiva i skarbna biti mila bitja ova za sudbinu moju, tražit ćedu da me izbave, nu nećedu moći. — — Siromašni i tužni čověče! koi se u opitju srěće tvoje na najvišji stupaj blaženstva uzdignuta misliš, kako se često okrutnim načinom osvetjuje gizdavo i bezumno umišljenje tvoje! — Koliko putah sam ja seljana žalio, što si znojem i velikim trudom rukuh svojih kruh pribavljati mora! — O kako bi rado sada

měnjao udes moj s udesom njegovim. — Na strani věrne supruge, u okružju mile děčice uživa on blaženstvo, kojega se ja za uvěk odreći moram! — — (čuje se zvuk ključevah). Ha, tko dolazi u ovo doba? Mehmet je zaisto, koi bi poslědnju odluku moju i na bezčesna predloženja Hasanova jur odgovor čuti želio, ovaj bi si korak slobodno mogao zaštediti, — jer ove zidine nisu kadre moje misli proměniti, — nu neka dodje, niti jednom ga neću udostojiti rěčjom (sědne s pleći proti vratma i nasloni se glavom na ruku).

PRIZOR DRUGI.

PARVI, SOFIA, KURT I DVA TURČINA.

KURT.

(Otvori tamnicu, pak ostane sa Sofiom pred vrati).

Sad smo na městu, čini na kratko posao tvoj, jerbo nit ja, nit baša nemamo vrěmena čekati dugo, a za me je bez toga jauk zaljubljenih nepovoljan zvuk, koi uši moje uvrědjuje.

SOFIA.

Koliko je moguće sve ću dogotovit na kratkom, samo mi dozvoli, da sa suprugom několiko trenutjah sama ostanem.

KURT.

To je proti zapovědi bašinoj.

SOFIA.

Vratimo se dakle odmah na trag, jerbo u nazočnosti tvojoj nedokučim ja nikada svarhe moje.

KURT.

Kušaj samo.

SOFIA.

Svako bi kušanje bilo pedepse vrědno, a ozledjene rane neću ponavljati, inače nebi je nikada izlěčiti mogla.

KURT.

Nu zapověd?

SOFIA.

Ako je tebi na zapovědi više ležeće negona izvaršetku poslanja moga, tada ostani věran zapovědi tvojoj, — nu ja bi mislila da te obilnia plata čeka ako se požude bašine izpune.

KURT (ogleda se po tamnici).

Zidovi su debeli, prozor je na visokom i dobro okovan, k tomu nije pomarčina da od ovuda poběgne, sklonit ću se dakle na molbu žene.

SOFIA.

Na što si se odlučio?

KURT.

Ja ću te ostaviti ovdě, ter sa stražom čekati pred vrati, nu ako ti posao dugo trajao bude, tad ćeš dozvoliti, da ipak po te dodjem; — budi indi pametna, ti znadeš za koga radiš (otide).

SOFIA.

Parvi korak je učinjen. — Ah, sada se počimlje najužasnii čas moga žitja. (stupi bliže k Juranu) Ovdě sědi on, i čini se kao da spava — okrutno bi ga bilo buditi, nu sa svim potrěbno.

JURAN.

Dugo oteže, možebit sluti odgovor moj.

SOFIA (stupi još bliže).

O Jurane!

JURAN.

Tko zove ime moje?

SOFIA.

Tvoja Sofia!

JURAN.

Bože, odkuda ovaj glas?

SOFIA.

On probija sarce tvoje, jer je glas ljubavi.

JURAN (poskoči).

Je l' moguće! (pogledi na nju) Ne, zaisto to biaše lukava prevara, — ova odora —

SOFIA.

Krije tělo supruge tvoje!

JURAN (spoznavši ju).

Za volju božju, Sofia!

SOFIA.

O ljubezni i mili Jurane! (objatje).

JURAN.

Sada, Hasan! daj da umrem — najveću sam slast žitja moga užio. — Ženo! Sofio! što si naumila?

SOFIA.

Što nije ljubav i bezufanje naumiti kadro! — začuvši urobljenje tvoje obukla sam se u odoru ovu, pa sam iz Zagreba poběgnula ovamo.

JURAN.

Ti sama?

SOFIA.

Pratioca nisam uzeti mogla bez da mu naměne moje neodkrijem.

JURAN.

Kako su ljubezni roditelji, što radi moj mili sinak?

SOFIA.

Tvoj sin oplakiva otca, a mati hoće da zdvoji.

JURAN.

A otac? —

SOFIA.

On je jedan blagorodni muž, koi domovinu svoju bolje cěni, nego sobstvenoga sina, — ti me razuměš, Jurane?

JURAN.

Sa svime. — Toma nebi moj otac bio, ako bi drugačie mislio i činio. — Nu još neznam, kad tebe gledim, je li bdiem ili sanjam.

SOFIA.

U ugodnu zbiljnost pretvorit će se san tvoj, — ako se samo želja moja izpuni za tebe osloboditi.

JURAN.

Ljubezna Sofio! kaniš li ti mene s nemogućnostju utěšiti?

SOFIA.

Da se samo s tobom oprostim, nisam zato došla ovamo. — Pribitje moje imade blagorodniu svarhu.

JURAN.

Smiem li ju znati?

SOFIA.

Tvoje izbavljenje. — Nu parvlje věndar nego ti naměnu moju odkrijem, moraš mi obećati, da ćeš sve izpuniti, što od tebe zahtěvala budem.

JURAN.

Ti si druga polovina od mene, moje se česti tiče i tvoja, nećeš indi zahtěvat ništa, što bi mi ovu oskvarnuti moglo.

SOFIA.

Daleko su moje misli od toga. — Čuj dakle —

KURT (stupi u nutra).

Sad je dosta, duže nemogu čekati.

SOFIA (sama u sebi).

U srědini najvažniega dogovora prekine mi ovo tursko kopile, moram ga prevariti, drugačie je sve izgubljeno. (Približi se Kurtu glasno.) Hoćes li ti s netarpljivostju tvojom trudno započeto dělo razoriti? —

KURT.

Svarši na skoro, mene zovu poslovi i dužnost.

SOFIA.

(Okrene se hitro k Juranu, pa mu tiho rekne).

Jurane! ako ti je tvoj i moj život mio, izpuni sve, što ću sada trěbovati; moram tražiti, da Turčina prevarimo.

JURAN.

Ja marzim na svaku prevaru.

SOFIA.

Samo na onu ne, koja vlastito uzdaržanje naše zahtěva — (glasno). Ljubezni supruže! hoćeš li se ti dugo molbam mojim suprotiviti?

JURAN.

Ti zahtěvaš mnogo. —

SOFIA.

Ne više, nego što izpuniti možeš. — Hasan će s malo rěčih tvojom rukom na otca pisanih zadovoljan biti, pa će ti zato život i slobodu darovati. (tiho) Da te na to nagovorim, poslao me je sam Hasan ovamo.

JURAN.

Pak ti hoćeš to?

SOFIA (tiho).

Izbaviti tebe, ne pako k bezdušnim nagovarati činom (glasno). Možeš li se duže molbi mojoj suprotiviti?

JURAN.

Nikada neće moj otac —

SOFIA.

Radosno će on život sina svoga za ovu cènu odkupiti.

JURAN.

Ako ja i molbu tvoju izpunim, tko mi je jamac, da će Hasan rěč svoju daržati.

KURT (za se).

Gledaj ti junaka, kako je on mekan postao — život imade varlo ugodan i sladak těk!

SOFIA.

Hasan je blagorodan nepriatelj, on će daržati uvěk danu rěč svoju (tiho). Tako ti ljubavi naše — kaži da ćeš izpuniti.

JURAN.

Dobro indi, podvarći ću se Hasanovoj volji, nu ne poradi moga, nego poradi tvoga izbavljenja.

SOFIA (veselo).

Kurte! Kurte! jesi l' čuo odluku njegovu? Idi, pohiti Hasanu, pa mu odnesi radosnu věst ovu, ja ću odmah za tobom dojti. —

KURT.

To možeš učinit. — Nu Juran mora tako dugo ostati ovdě, dok daljnu zapověd od baše nedobijem.

SOFIA.

Sve će biti kako želiš, samo několiko još trenutjah ostat ću kod moga supruga.

KURT (zove).

Hej, momci! (straža dodje) Vi ostanite kod vratah. — Ovoga (na Sofiu kažuć) pustite slobodno napolje, a ovoga pako (kažuć na Jurana) imate dobro smatrati, i pod nikakov način nepustit ga iz tamnice. (straža otide) Ja idem sada k baši, da mu dogodjena izvěstim. (otide).

SOFIA.

(Slědi ga do vratah, sluša, pa se vrati zatim veselo natrag.)

Jurane ti si izbavljen!

JURAN.

Sve što sam vidio i čuo, to mi je zagonetka.

SOFIA.

Koju ću ti ja taki razrěšiti. (Svuče gornju haljinu pod kojom je sa svim kao i Juran oděvena.) Sad se hitro obuci.

JURAN.

Što naměravaš ti?

SOFIA.

Spasiti tebe! — U ovoj ćeš odori (pruži mu odoru) izići iz tamnice, nitko te poznati neće, pa si u jednom satu kod tvojih.

JURAN.

A ti?

SOFIA.

Ja — ostanem ovdě.

JURAN.

Sofio! daržiš li ti mene za tako bezobrazna, da ja život moj tvojim odkupim? —

SOFIA.

Što bi se ja strašila? — ja sam žena, a moj spol štedi i poštuje isti nepriatelj.

JURAN.

Čověčan nepriatelj zaisto; ali ne karvoločni Hasan, koi bi svojoj běsnosti tebe žartvovao.

SOFIA.

Ako se i to sluči, što zato — kakva je razlika medju životom tvojim i mojim. — Ti svimi vlastitostmi junačkoga muža urešen, biti ćeš domu i rodu tvomu još jako važna podpora, a ja pako slabomoćna žena mogu mu samo onda pruditi, ako tebe izbavim. —

JURAN.

Divit se moram nad velikodušnostju tvojom, nu upotrěbiti je nemogu nikada.

SOFIA.

Jurane! malo još vrěmena imademo, upotrěbi ga, jerbo varhu glave naše visi ćorda osvete. — Gledaj, sveto ti se zaklinjem, da tamnice ove niti onda ostaviti neću, ako ti baš i molbe moje neizpuniš.

JURAN.

Sofio! ja sam urobljen, běg bi poštenje moje uvrědio.

SOFIA.

Ha, budi indi žartva zlo upotrěbljenoga častoljubja, — smatra li tebe tvoj dušman onomu podobna, kojega je proměna nestalne srěće sužnjem učinila? — Misli na sědu kosu otca tvoga, na gorke roneće suze tvoje majke, i na ostavljenoga sina tvoga, koi zaludu male svoje ruke

za tobom pruža, ter ime otca zove; ti si svim tvojim život i uzdaržanje dužan.

JURAN.

Ženo! što ćeš još učiniti iz mene?

SOFIA.

Kakov me užas obuzimlje, čini mi se kao da glase naših zulumćarah čujem, oni idu da nas odvuku na smart — Jurane! Jurane! izbavi sebe i mene.

JURAN.

Ja niti smiem niti mogu.

SOFIA.

Ti nemožeš? nesmieš? O, kakov ništetni duh izgovori rěči ove iz tebe! — Zato sam indi nježnost spola moga zaboravila?— Zato sam svim pogibelim parkosila da moje čedo sirotom učinim? Ovdě je slaboga promišljavanja kraj — i ja se praštam s tobom za uvěk— (ona obuče haljinu parvu).

JURAN.

Sofio! mogu li ja tebe očitoj smarti žartvovati?

SOFIA.

Manja je pogibel ako ja sama ovdě ostanem, tvoj se otac jur približava k taboru turskom,

pohiti k njemu, sakupi vojake tvoje, vrati se tadar na trag, pa me izbavi, — ja ću do toga vrěmena tražiti, da běsnoću Hasanovu utěšim. — Ti imadeš dobro sarce, ti me ljubiš, Jurane! izpuni dakle i molbu moju.

JURAN.

Promisli, Sofio, da sam ja suprug tvoj, ter takov muž koi poštenje ljubi, — kakvim bi ja obrazom pred otca stupiti, kakovo poštovanje od zemljakah mojih tražiti mogao — ako bi lahkomišljeno život moj izbavljajući zajedno moj i tvoj u ruke osvetoljubivih okrutnikah položio? — Ne zaisto, mila! ovdě trud i govorljivost tvoja nije na pravom městu, ako me ruka višnjega neizbavi, tada ću radje pod mačem dušmanskim pasti, nego da sramotnim běgom tebe i sebe spasim.

SOFIA.

Dobro dakle, kada te nit suze moje, niti spomen na roditelje i děte tvoje ganuti nemogu — ostani s bogom — naskoro ili nikada više nećeš me viditi. —

JURAN.

Ti se razstaješ od mene?

SOFIA.

Ja moram poradi sobstvene koristi tvoje. (otido naglo).

JURAN.

Sofio! ženo! što si naumila učiniti? — Ode — ostavi me. — O, kakovim čemernim ćutjenjem svojega supruga ostavlja, toga ona nemože znati! — O sudbino, gorka sudbino, kako po divji mučiš ti život uboga čověka, i za jednu kaplju radosti natačeš mu pune čaše otrova. — Svemogući spasitelju! budi joj ti vodja na pogibelnoj stazi, po kojoj ona sada hodi, ruka tvoja neka joj bude štit, nedaj da žartvom okrutnikah postane. — O! milostivi otče, ufam se da ćeš molitvu moju izpuniti (čuju se koraci) Ha, karvnici moji — tuci samo mirno, sarce moje tužno, na skoro će tvoje kucanje prestati (sědne k stolu).

PRIZOR TRETJI.

PARVI, KURT I STRAŽA.

KURT.

Veseo mi budi, Jurane! baša svoju rěč izpunjava, i jur mi dade zapověd, da te odmah k njemu dovedem.

JURAN.

Ja sam pripravan, ako ćeš me baš i na smart voditi.

KURT.

Slědi me dakle, nu nemoj se ništa strašiti; baša je uprav tako pravedan kao i blagorodan, ter darži sveto danu rěč svoju. (Pred vrati se čuje žvenk oružja). Ha, što je to?

PRIZOR ČETVARTI.

PARVI I DRAŠKOVIĆ.

DRAŠKOVIĆ (jošte iz vana).

Ovdě ću ga dakle naći. — Na stran, ružni robovi! — (Sa několiko oboružanih vojakah pohiti s golom sabljom u nutra, turska mu se straža proti stavi, nu bude věndar od vojnikah njegovih pobědjena i pobijena. — Medju tim napadne Kurt sa sabljom svojom Draškovića, ali u isto trenutje bude i on uhvatjen, ter na zemlju bačen).

JURAN.

(Poslě nego mu se verige odkopčaju, padne mučeć na parsi Draškovića — za kratkim mučanjem.)

Je l' moguće, priatelju? meni je sloboda povratjena; ah, neimam dosta rěčih, za da bi zahvalnost moju izraziti mogao!

DRAŠKOVIĆ.

Projdi se toga, Jurane! mi nesmiemo ni malo vrěmena gubiti, inače bi čekanje i otezanje svim nam smart i propast donesti moglo.

JURAN.

Pravo imadeš. — Nu nisi li srio Sofiu?

DRAŠKOVIĆ.

Sofiu?

JURAN.

Ti se diviš? — O, još neznaš svega — mač mi dajte, samo mi mač dajte ovamo! on prime mač od jednoga vojnika). Ajdemo sada, ajdemo van, ako bi nas put baš i u pakao zaveo. (Svi otidu za njim).

PRIZOR PETI.

POLJANA.

TOMA (sam).

Jur se približuje doba odluke, meni sveto doba!—Po cělom se okružju ništa drugo nekaže, nego sami trazi razora i tuge. — Smartnim slikam podobni běgunci obkoljivaju ležaj moj, ter mole glasno za milosardje i izbavljenje urobljene oli obsědjene bratje. — Oj, tužna žalosna domovino! na što si došla. — Nu, što tužim? želje, tuge — nisu mači — mač jedini dokuči slobodu!

PRIZOR ŠESTI.

TURJAČKI, KLEKOVIĆ I PARVI.

TURJAČKI.

Toma! ti ovde sa svim osamljen?

TOMA.

Malo još ovo časovah mira hotio sam upotrěbiti, za da bi tečaj života moga razpitao — barzo će doći ono vrěme, kad mi toga učiniti nebude moguće, ter kada sve dělovanje i svu snagu moju obćenitoj koristi žartvovati budem morao. — Nu na stran s-otim; kakve věsti donašaš?

TURJAČKI.

Ja sam položenje dušmana potanko razpitao, on sakuplja cělu svoju snagu kod mosta na Kupi, ter mi se čini kao da nas je naumio od prelaza sa svime ustaviti.

TOMA.

Mi ćemo si mačem ono pribaviti što nam on iz dobra odpustiti neće. — Medjutim ću potrěbne zapovědi za bitvu odmah razdati. — Jesi li što čuo o Draškoviću i mojem sinu? jako se bojim da obodvojica žartva dušmana nepostanu; — od Zrinjskoga i Tahia takojer nemam nikakovih glasovah.

TURJAČKI.

Ova dvojica su uprav sada dospěli u tabor i čekaju neuztarpljivo zapověd k borbi. — Dà, brate! mi se moramo żuriti, jer kako sam od Klekovića čuo, Sisak je u pogibeli.

TOMA (Klekoviću.).

Vi ste se jur vratili. Jeste l' bili u Sisku.

KLEKOVIĆ.

Žalibože da sam biti morao. — Jauka onoga i tuge, koja u ovom gradu carstvuje, nemogu opisati. — Zidine su razvaljene, domovi razoreni, ter glad i bolest vlada medju posadkom i stanovnici — još jedan samo juriš, pak će se barjak turski na zidinah vějati.

TOMA.

Pomozi mi, bože, ovaj bi plěn za Turčina preobilan bio.

KLEKOVIĆ.

Ja sam glavaru od tvardje naměnu vašu obznanio, da se za Sisak izbaviti na Turke juriš učiniti mora. Stari Gjurak čuvši spasonosnu věst ovu odmah sakupi staro i mlado, pak jih pripravì na juriš u onom istom trenutju, kada vi na Turke udarite. — Nemože se izreći s kakvim veseljem i s kolikom radostju biaše primljena spasonosna ova naredba, kada ju pogla-

var izusti. Svi jednodušno zakliknuše: »Juriš, juriš na okrutnu kopilad tursku!«

TOMA.

Domoljubje ovo naplatiti moram, ter ću svu sakupiti snagu, da ih iz grozeće propasti izvučem, ako je Lenković naredbu moju primio i sa svojima jur prispio, tad ćemo u kratkom znak na bitvu izdati.

TURJAČKI.

Moji su junaci pripravni i ja ću na čelu hrabrih mojih Kranjacah, Štajeracah i Istrianah tamo biti, gdě se pogibel najvećma zagrozi.

TOMA.

Tvoja parvanja děla, brate, dokazuju da bojak biti znadeš, nedvojim dakle da ćeš i sada dužnost tvoju izpuniti. Mi ćemo se dvojica kano bratja rodjena složiti, a tako i naši junaci; horvatski Iliri sjedinit i zagarlit će se s bratjom svojom ilirskom Štajerci, Krajnci, Istrianci i Korušci, za sveto dělo, za věru, dom i rod svoj. — U věkověčna vrěmena neka traje sloga naša, koju ćemo mi danas s karvjom našom ustanoviti. — (Zvuk trublje) Ha, pozivi na bitvu! — Darhći sada, běsni okrutniče, osvetitelji jur nisu daleko. (izvuče mač) Iliria i sloboda! —

TURJAČKI.

Za kralja i věru! (otidu naglo.)

PRIZOR SEDMI.

(Šator bašin.)

HASAN-BAŠA I RUSTAN-BEG,

HASAN.

Nepromĕnjiva je želja moja. — Danas još mora Sisak moj biti, ako baš s gvozdenimi sindjiri na nebo prikovan bio. — Nečuveno je kako ću ja tvardoglave one kaurske branitelje mlatiti. — Sve što god na ramenu nosi glave, sve ću ja malo i veliko, staro i mlado, sve ću ja pod sablju okrenuti. — Što se čuje o kaurih?

RUSTAN.

Naši uhodnici javljaju, da se je ban s poglavarom od Karlovca sjedinio, ter da se k taboru približava, za da bi Sisak izbaviti mogao.

HASAN.

Neka se samo on usudi, — koliko imade on momakah?

RUSTAN.

Okolo pet hiljadah.

HASAN.

Pak s otom šakom ljudih usudjuje se on udariti nas? — No no, — pokazat ću ja njemu, što će reći s Hasanom bojak biti, razcĕpat ću

ja njima glave. — Idi, navěsti našima, da će onaj, koi mi jednu glavu kaursku donese, deset piastarah dobiti, a onaj, koi banovu glavu odsěče, — dobit će stotinu carigradskih cekinah.

RUSTAN.

Tvoj rob izpunjava zapověd tvoju. (u hodu) Na moju glavu znam da nije tolika cěna stavljena (otide).

HASAN.

Kurt se dugo nevraća, još ja nevěrujem sa svim věsti njegovoj, jer dobro poznadem ponositost sužnja kaurina. — Nu neka se sluči što mu drago, ja ću jur svarhu moju dokučiti!

PRIZOR OSMI.

HASAN I SOFIA

(dotarči u nutra ter se baci pred noge Hasana).

HASAN.

Ti si, Sofio! pa tako sa svim sama?

SOFIA.

Dà, Hasane! ovdě ležim pred tvojim nogama, da te još jedanput za život supruga moga umolim! —

HASAN.

Ma gdě je tvoj suprug? je li on izpunio želju i zapověd moju?

SOFIA.

O nepitaj! kako bi on mogao zajedno dom svoj ljubiti i u istom ga trenutju izdati i upropastiti?

HASAN.

Ha, on se još suprotivi željam mojim — dobro indi, naći ću ja lěk za njegovu tvardu glavu omekšati.

PRIZOR DEVETI.

PARVI I MEHMET (dojde naglo).

MEHMET.

Čuj, baša, prokletu věst koju sam baš sada dobio; poznati kaurin Drašković, usudi se sa još několiko svojih pozornost našu prevariti i roba tvoga Erdödia iz tamnice izbaviti ter Kurt agu skupa sa stražom uloviti.

HASAN.

Ha, da bi ga kuga umorila!

SOFIA.

Juran je slobodan — o, kakova blaženost! —

HASAN.

Nedarži prerano slavja, ponosita ženo; još stoji u mojoj vlasti tebe i njega potlačiti i uništiti.

PRIZOR DESETI.

PARVI I RUSTAN BEG.

RUSTAN.

Gospodine, kaurske čete napadnuše tabor naš — běsnovita se bitva poče, sve je pod oružjem. (čuje se jeka topovah i žvenk mačevah) Eto, jur bliže dolaze — spahije i janjičari zahtěvaju prijaznost tvoju.

HASAN.

Je l' se danas pakao proti meni zakleo! — Konje ovamo! (Rustan otide) Napasti ću čete dušmanske, ter ću smart i propast raširiti po svuda (Mehmetu). Ovu mi ženu pod oštrom stražom u zatilje vojske odvedi! (Mehmet otide) Umiri se, gizdava vitežkinjo! kad se povratim onda ću ti glave supruga tvoga i otca njegova pred noge položiti, ter ću tada stoparv zahvalnost od tebe tražiti.

SOFIA.

Okrutniče, ubiti me možeš, nu na poruganje bezdušnih robovah tvojih nećeš me iz-

varći. — Probodi parsa ova, pak si ugasi žedju pravednom karvju mojom; nu da se živa tebi uzpokorim, na to me nijedna čověčja sila dovesti neće. (larma se čuje sve bliže).

HASAN (targne mač).

Primi dakle ovdě zasluženu platju tvoju! (hoće da ju posěče, ali u ovom trenutju otvori se stražnji zastor šatora — u dubljini se vidi grad Sisak s jednim mostom, koi se pod gomilama ležećih podere. — Borba. — U istom mahu navali Juran i Drašković s několiko vojnikah u nutra).

PRIZOR JEDANAESTI.

JURAN, DRAŠKOVIĆ I PARVI.

JURAN.

Stani, okrutniče! sa mnom vojuj ako sarca imadeš! (obodvojica se počmu boriti, vojnici udare na bašu) Na stran! ja ću sam ženu i sramotu moju osvetiti (Juran izbaci Hasanu mač iz ruke ter ga hoće probosti). Primi sada ti ono, što si meni opredělio bio!

SOFIA (stupi na proti).

Jurane! štedi život njegov.

JURAN (pusti mač na zemlju).

Sofio! (objatje) ja te pritišćem na parsa moja, daleko neka bude osveta od mene. Hasane! ti si hotio mene skončati a ja ti poklanjam život.

HASAN.

Ha, kamo da se krijem pred sobstvenim stidom. (Veseli krik iz nutra, zvuk trubaljah i bubanjah iz vana).

PRIZOR DVANAESTI.

TOMA, KLEKOVIĆ, MARNAVIĆ I PARVI.

TOMA.

(Još izvan šatora okolo stojećim vojnikom).

Koi oružje položi ter se predade, onoga život neka se štedi. (stupi u nutra) Poběda je svaršena. — Bog biaše vidimo s nami!

JURAN I SOFIA.

O, moj otče!

TOMA.

Mojaděco! nijednoga od vas nisam izgubio? — najvećja mi je plaća današnjega dana, što vas za jedno žive i zdrave vidim.

JURAN (vodi Hasana k Tomi).

Ovdě vam predajem roba moga. Kažite mu sada, jesam li kao vojnik i podložnik izpunio dužnosti.

TOMA.

Hasane!

HASAN.

Bog Allah je s kauri!

TOMA.

Smart bi me bez svakoga milosardja i pomilovanja stigla, da sam u ruke upao tvoje. — Nu ja sam Slavjan, ja sam karštjanin, ter mi tako ćut i zakon zabranjuje nad bezoružnim se dušmanom osvetiti. — Ne ja, nego kralj neka sudbinu tvoju izrekne. (Marnaviću) Odvedite ga, Marnaviću, u spravu. (Marnavić i Hasan otido).

PRIZOR TRINAESTI.

PARVI I GJURAK.

TOMA (pruži Gjuraku ruku).

Zdravo, sarčeni sědi junače! vi ste mi jurišem vašim pobědu za mnogo olakšali, vaše će ime i slava kod naroda ilirskoga uvěk ostati.

GJURAK.

Dopustite da pred nogama vašima zahvalim, za spasenje sugradjanah mojih od okrutnoga robstva. — Nepriatelji su hametom potučeni, a oni koji britki mač uběgoše, najdoše u dubljini Kupe propast svoju. — Spahie, age i janjičari svi su ili martvi ili urobljeni, a one koje ova

ratna nezgoda nestignu, okrenuše pleća. (zvuk trublje) Što je to?

TOMA.

Znak zaisto nove radostne věsti.

PRIZOR ČETARNAESTI.

TURJAČKI, KATARINA, IVAN, MARNAVIĆ I PARVI.

TURJAČKI.

(Svojim Ilirom, koji se izvan šatora u narodnih odorah vide i s drugimi banskimi vojaci poměšaju).

Veselite se, junaci, i radujte se što ste u božanskoj slozi karv prolěvajući dom i rod vaš od sužanjstva oslobodili — (stupi s Katarinom, Ivanom i Marnavićem unutra). Zdravo, hrabra bratjo! evo vam mile vodim goste, koje sam iz boja natrag idući na putu srio.

TOMA (krikne veselo).

Katarino! kakva je to za me radost tebe ovdě viditi.

KATARINA.

Ljubezni supruže! — nu, gdě — gdě je moj sin?

JURAN (pohiti k njojzi).

U objatju vašem.

IVAN.

(Koi kod ulazka odmah k svojemu otcu pohiti i odběži sada k Sofii, koja ga k parsima pritisnuvši u čelo poljubi).

KATARINA.

Bože, kako sam ja srětna. — Mili sinko moj!

JURAN (kaže na Sofiu).

Eto vam i kćeri vaše, koja za supruga svoga života svoga dati žalila nije. — A ovde (prama Draškoviću) stoji blagorodni muž i drug moj, kojemu život zahvaliti imadem.

KATARINA.

Daruj mi više snage, nebesni otče, da tolike radosti podnesem.

TOMA.

(Primi ruku Sofie i Draškovića).

Rěčju nemogu naplatiti blagorodno dělo vaše. — Nu čista savěst slava i poštenje od suvrěmenikah i potomstva biti će uvěk imenu vašemu.

DRAŠKOVIĆ.

O, neuzvišavajte děla, koje sveta dužnost od nas potrěbovaše. — Malahne su i izčeznute zasluge naše ako se s vašimi uzporede. — Vi poběđiste isto sveto ćutenje otca i supruga, da samo izbavitelj roda i doma vašega biti možete.

— Gdě je vladatelj na světu, koi bi vaša děla nagraditi mogao?

TOMA.

Ja sam jur obilno nagradjen — jerbo suprugu, děcu i priatelje daržim u objatju. — Svi smo sjedinjeni na današnji karvni dan, a ovaj blagoslov dolazi nam od zgora. — Dajte dakle da na kolěna padnuvši višnjemu zahvalimo! — (Svi iz nutra i iz vana šatora kleknu. Toma u srědini, Turjački i Gjurák na desno, Juran, Drašković, Sofia, Katarina i Ivan na lěvo, svi odkriju glave.) Stvoritelju světa! ti si nas blagoslovom tvojim udostojio, dobitje si nam podělio, koje će možebiti rodu momu robske verige za uvěke razoriti. — Tebi indi neka bude slava, tebi harnost i dika, ter ako sam ikada što dobra učinio, usliši skrušenu i poniznu molitvu sluge tvoga. Uzvisi srěću i blago roda i ljubezne otačbine moje! —

(zavěsa padne.)

